

Sudije u dresu pobjednika (O recenzijama i duperecenzijama)

1. Hronologija

Nakon tromjesečnog postupka recenziranja rukopisa čitanki za 9. razred osnovne škole, u organizaciji Federalnog Ministarstva nauke i obrazovanja, ovlaštenog za taj posao od tzv. Koordinacije kantonalnih ministara izdavači, a među njima i NIK Sezam, izdavač serijala čitanki *Svezame, otvori se*, dobili su privremenu rang listu i odgovarajuće recenzije, koje su potpisali recenzenti:

Marica Petrović

Alma Balgija

Halida Kurtović

Nusret Omerika

Radojka Hadžiselimović

Nakon uvida u sadržaj formulara (tzv. radnih listova) po kojima su recenzenti ocjenjivali pobjednički rukopis (izdavač *Vreme* iz Zenice) i rukopis čitanke *Svezame, otvori se* (između ostalih) izdavač NIK Sezam uputio je prigovor na rad recenzenata sa zahtjevom da za tzv. *superrecenzijom*, jer (slijedi izvod iz Prigovora):

U recenziranju udžbenika BHS-1 recenzenti nisu uradili svoj posao. Njihove namjerne ili nenamjerne pogreške u recenziranju mogu se svrstati u sljedeće kategorije:

1) Recenzenti umanjuju ocjenu rukopisu i kao objašnjenje koriste argumente koji se ne odnose na postavljeno pitanje

Na nekoliko mjesta u upitniku recenzenti za osporavanje rukopisa koriste argumente i stavove koji nisu u vezi s postavljenim pitanjem. Naprimjer: Na pitanje *Da li su činjenice koje se navode u rukopisu tačne i zasnovane na naučnim teorijama?* recenzenti odgovaraju: *Sve činjenice navedene u rukopisu su tačne i zasnovane na naučnim teorijama. Činjenice na strani 101 i 120 izbjeći. Str. 101 – (Poziva li Tebe ova pjesma na pobunu? Bojiš li se Ti tihog ispuhivanja?) Pitanja postaviti drugačije jer su osjetljiva za analizu.* Umjesto da traže činjenice koje nisu zasnovane na naučnim teorijama, kao razlog smanjenja ocjene traže drugačije postavljanje pitanja u interpretaciji književnog djela. Ili predlažu izbjegavanje pitanja u interpretaciji: *Zadnje pitanje izbjeći: (Ako škola ne daje odgovore na osnovna pitanja – kako kaže autor – zašto idemo u školu?) Značaj škole autor/ica čitanke ne treba dovoditi u pitanje i sumnju.* Umjesto da pokažu koja činjenica nije zasnovana na naučnim teorijama, recenzenti iznose svoj proizvoljni stav o tome treba li propitivati obrazovni sistem. Na istom mjestu kažu da je „razgovor o odlomku nedorečen“ – čemu, također, nije mjesto u upitniku gdje se to treba osporavati, a zatim uvode novu kategoriju koja se ne zahtijeva niti konkursom niti upitnikom za recenziranje pristiglih rukopisa: *Obratiti pažnju na inkluziju u nastavi.* Recenzenti sami uvode novi kriterij i snižavaju bodove na osnovu njega. Nejasno je, naravno, kako misle da inkluzija bude zastupljena u čitanci, kojem obliku poteškoća da se udžbenik prilagodi.

2) Recenzenti umanjuju ocjenu iako priznaju da rukopis ispunjava sve uvjete koji se traže u određenom dijelu radnog lista

Na devet mjesta recenzenti umanjuju ocjenu iako ističu da rukopis sadrži sve što se traži u tom dijelu recenzentskog upitnika. Navodimo nekoliko njihovih komentara koje su, umanjujući ocjenu, naveli kao "objašnjenje":

Rukopis potiče aktivno učenje povezujući različite oblasti života, nauke, umjetnosti sa programskim sadržajima, upućuje na istraživanje i razvija kritičko mišljenje.

Rukopis u potpunosti otvara mogućnost za produktivno učenje te različite vrste intelektualnih operacija u skladu sa uzrasnim i spoznajnim sposobnostima učenika ovog uzrasta.

On posjeduje i sadržaj, i pojmovnik, i indeks imena i pojmova.

Svi književno-teorijski pojmovi se objašnjavaju na primjerima iz izabranih književnih djela.

Rukopis u potpunosti izbjegava nepotrebnu upotrebu tuđica, te za strane i manje poznate riječi daje objašnjenja ili prevod istih. Prevodi postoje čak i za potpuno usvojene riječi, str. 112, 174...

3) Recenzenti se kriju iza formulacije skoro u potpunosti ili u velikoj mjeri, ne navodeći primjere za nedostatke, ali snižavaju ocjenu

Svoju nižu ocjenu recenzenti opravdavaju formulacijama *mali nedostaci, skoro u potpunosti* koje su zamjena za citiranje problematičnog dijela u rukopisu *Svezame, otvori se*. Nedostatak argumenata za snižavanje ocjene i skrivanje iza „skoro“ u recenziranju pojavljuje se šest puta. Ističemo neke od njih:

Rukopis skoro u potpunosti zastupa načela objektivnosti, istinitosti i razvija kritično mišljenje.

Rukopis omogućava nastavniku da skoro u potpunosti ostvari ciljeve postavljenje Okvirnim nastavnim planom i programom, osim u dijelu koji se odnosi na Medijsku kulturu.

Skoro svi novi pojmovi se objašnjavaju na veoma razumljiv način uz navođenje adekvatnih primjera.

Rukopis odražava skoro u potpunosti različitosti bh. društva, omogućava sticanje znanja o ravnopravnosti pojedinaca i društvenih grupa te unapređuje pravo na različitosti.

Rukopis skoro u potpunosti podržava ravnopravnost spolova, služi se imenicama oba roda, posebno u spominjanju zvanja i zanimanja...

4) Recenzenti su kontradiktorni

Ponekad se stiče dojam da su pojedine dijelove upitnika popunjavale različite osobe. Kako drugačije objasniti kontradiktornost da na jednom mjestu recenzenti tvrde da *inovacije u izrazu i stilu mogu zbuniti prosječnog učenika*, a na drugom *rukopis je u svom konceptu usmjeren na prosječnog učenika*. Recenzenti tvrde kako *rukopis nije usklađen sa uzrasnim sposobnostima učenika*, a onda uvjeravaju kako *za svakog prosječnog učenika ovaj rukopis nudi mogućnost samostalnog rada*.

U recenziranju ne može stajati i jedno i drugo (međusobno se isključuje) – recenzenti moraju objasniti zašto su napisali ovakve komentare.

5) Recenzenti pogrešno citiraju dijelove iz udžbenika ili ne čitaju pažljivo zadatke za ilustracije

Zlonamjernim se može smatrati pogrešno citiranje iz rukopisa te onda, na osnovu tog citata ispisivati prigovore i snižavati ocjene. U upitniku za recenziranje rukopisa recenzenti sugeriraju: *Valja izbjeći zadnje pitanje jer upućuje na negativne osobine (Šta više voliš? Ili da te ismijavaju ili da ti ismijavaš?... ili ...ili...)*. A u rukopisu stoji: *Šta ti se češće u životu događa...*

Recenzenti navode *ilustracije se opisuju po potrebi nazivom (potpisom) i popratnim tekstom*, a poslije tvrde *sve ilustracije su ili potpisane ili popraćene tekstom, ali ne uvijek jasno*.

No, to nije sve. Recenzenti tvrde da *ilustracija na str. 159 ne služi u ostvarivanju obrazovnih ciljeva*.“ Na 159. stranici postoji šest ilustracija; ne zna se na koju ilustraciju recenzenti misle.

U tekstu ispod ilustracija jasno je vidljiv obrazovni cilj: *Bog vina, plodnosti i ludosti. Prepoznaj na ovim slikama različite slikarske tehnike: mozaik, crtež, ulje. Možeš li ih prema stilu i tehnici razvrstati hronološki u tri grupe, po starosti? Zajednički svima je lik koji prikazuju. Objasni razlike na slikama: šta su umjetnici isticali? Možeš li na osnovu tih istaknutih osobina otkriti o kome se radi?* (ilustracije su uz interpretaciju odlomka iz Davičove poeme *Hana*).

6) Recenzenti se miješaju u autorski rad

Iako to ni na jednom mjestu upitnik ne traži od njih, recenzenti interveniraju u sadržaj rukopisa.

Kažu: *na str. 9 dodati: Uloga i vrijednost imperativa u pjesmi; na str. 92 dodati: Uloga deminutiva*

u tekstu u karakterizaciji lika Jačice: *kravica, šipčica, ptičica ...*; *Uloga augmentativa; stilske figure; lirski elementi u tekstu; (obratiti pažnju na međupodručnu korelaciju; jezik - književnost - kultura izražavanja)*. na str. 144 – dodati: *Kompozicija pjesme; odsustvo velikog slova i znakova interpunkcije*. Recenzenti mogu predlagati, savjetovati, iznositi svoje stavove, ali ne mogu umanjivati ocjene za nešto što oni smatraju da treba – izlaze iz okvira ovlaštenja.

7) Recenzenti zahtijevaju sadržaj i snižavaju ocjenu ako ga nema iako to konkursom i upitnikom nije predviđeno

ONPP i Konkurs za izbor udžbenika ne zahtijevaju da odlomci iz lektire budu sastavni dio čitanke. Također, ne postoji pravilnik koji propisuje obavezne sadržaje čitanke, ali recenzenti smatraju da određeni sadržaji trebaju biti, i ako ih nema (kao što je slučaj s rukopisom *Svezame, otvori se*), umanjuju ocjenu. Citiramo stav recenzenata: *Lektira je poseban dio programa i obrađuje se na posebnim časovima. Smatramo da u rukopisu čitanke treba biti ponuđen dio za lektiru kako bi se pružila dobra i jasna motivacija za čitanje i druženje sa knjigom.*

Također, potpisnici recenzentskog upitnika snižavaju ocjenu i zato što *su zanemareni učenici sa preprekama u učenju; za svakog prosječnog učenika ovaj rukopis nudi mogućnost samostalnog rada bez da objašnjavaju kako i na koje učenike s poteškoćama obratiti pažnju pri izradi čitanke.*

8. Recenzenti potpuno ignoriraju veliki broj ponuđenih originalnih programskih i metodičkih sadržaja i rješenja. Dužnost im je bila da ih zapaze i ocijene, makar i u zaključku recenzije.

Istovremeno, ocjenjujući prvoplasirani udžbenik, recenzenti su previđali materijalne greške, tolerirali plagijat, uprkos velikom broju negativnih primjera davali visoke ocjene, uz potpuno iste komentare davali više ocjene nego čitanci *Svezame, otvori se 9*, umjesto primjera davali uopćene kvazinaučne formulacije...

Prostranost, insinuiranje, puritanstvo, nestručnost, tendencioznost, neobjektivnost, zlonamjernost, malicioznost, pedantnost u nevažnom i površnost u bitnom su postupci kojima su se služili u procjeni vrijednosti našeg rukopisa.

Zahtijevamo:

- a) superrecenziju udžbenika *Svezame, otvori se 9* (šifra rukopisa BHS-1) uz uporednu analizu recenzija našeg i prvoplasiranog udžbenika**
- b) da se posao superrecenzije povjeri nekome ko će taj zadatak obaviti odgovorno i profesionalno**
- c) da se ustanove motivi za nestručne, površne tendenciozne i neobjektivne recenzije**
- d) da se ispita odgovornost stručnih službi koje nisu prepoznale ovu praksu, uprkos činjenici da na nju ukazujemo već nekoliko godina.**
- e) da se konačno rješenje o upotrebi udžbenika za 9. razred devetogodišnje osnovne škole izda tek po okončanju procedure u vezi s ovim prigovorom a u skladu sa čl. 12 Odluke o postupku pripremanja i odobravanja udžbenika, radnih udžbenika i drugih nastavnih sredstava za osnovne i srednje škole**

(Sijedi detaljna analiza recenzije udžbenika *Svezame otvori se 9*, šifra BHS - 1.)

Nakon četrdeset dana (početkom avgusta) objavljena je na press-konferenciji je federalni ministar nauke i obrazovanja Damir Mašić, sa još dva člana koordinacije, konačna rang lista, načinjena nakon tzv. *superrecenzije* koju su potpisale:

**Edina Nizić
Ljubica Šantić
i Nedžad Ibrahimović**

Odmah nakon objavljivanja rang-liste u javnosti se oglasio jedan od *superrecenzenata*, prof. dr. Nedžad Ibrahimović, pismom u kome je između ostalog rekao:

*"Podnosilac prigovora na prvoplasirani udžbenik pod šifrom „Puhovac 2“, detaljno je analizirao i, potom, iznio niz relevantnih primjedbi na konkretan didaktički i metodički materijal zastupljen u prvonagrađenom udžbeniku. (...) Sve spomenute primjedbe izdavača («Sezam») na (prvonagrađeni) udžbenik pod šifrom «Puhovac 2» UTEMELJENE. (...) Zbog svega spomenutoga, **PREDLAŽEM da se udžbenik pod šifrom BHS-1 («SVEZAME, OTVORI SE 9»), PREDLOŽI od strane Koordinacije kao zvaničan udžbenik za upotrebu u nastavi jezika i književnosti u devetom razredu osnovne škole.***

U slučaju da se drugi (super)recenzenti s ovim prijedlogom ne slože, tražim od Ministarstva održavanje javne rasprave u vezi s tim. Rasprava bi se povelala oko pitanja kakvu nastavu književnosti imamo i kakvu bismo željeli imati u našim osnovnim školama? Povod bi bili, naravno, udžbenici koji su bili u razmatranju."

Istovremeno, na adresu izdavača NIK Sezam stigao je dopis Federalnog ministarstva s prilogom: *Ocjena opravdanosti prigovora NIK Sezam na recenziju čitanke BHS-1 i prvoplasirane čitanke BHS-11*, koji potpisuju dvije *superrecenzentice*, Edina Nizić i Ljubica Šantić.

Recenzentice odgovaraju na svaku od ukupno 70 tačaka prigovora (39 na ocjenu rukopisa Svezame, otvori se (BHS-1) i 31 na ocjenu rukopisa Vreme (BHS-11).
Odgovori se mogu podijeliti u nekoliko kategorija.

1. Neargumentovanost

U trinaest (**13**) *odgovora* *superrecenzentice* odbijaju prigovor kao neosnovan **bez ikakvog obrazloženja**. To u pravilu čine kada se uz primjere koji su problematični postavljaju i pitanja o motivima za očigledne pogreške recenzenata. Umjesto da odgovore, u ime Ministarstva koje ih je angažovalo na odgovoran javni posao, na sljedeća pitanja:

- a) po kojem konceptu škole nije dozvoljeno propitivati ulogu škole, kvalitet obrazovanja?
- b) zašto se recenzenti služe nejasnim, logički i sintaksički problematičnim formulacijama?
- c) zašto feminizam nije vrijednost koju treba predstaviti u bh. obrazovanju?
- d) zašto se u udžbeniku za deveti razred u BiH ne smije osuditi trgovina ženama?
- e) po kojem metodičkom i pedagoškom standardu učenicima ne treba ukazivati na loše primjere?
- f) zašto su slikari Karači i Rubens nepoželjni u udžbeniku za deveti razred?
- g) zašto je problematiziranje rodni stereotipa u školama u federaciji BiH neprihvatljivo?

Superrecenzentice arogantno i s pozicija moći, bez rasprave i bez argumentacije, odbacuju udžbenik koji se za sve navedeno zalaže.

2. Pristranost

Umjesto da objektivno ocjenjuju rad recenzenata, što se prigovorom traži, one u trinaest (**13**) *odgovora* zaštitnički i pristrano staju na njihovu stranu i praktikuju isti nestručan i tendenciozan metod. Ne bave se navodima Prigovora, i ne potvrđuju ili ne osporavaju njegovu argumentaciju, nego uzimaju sebi u zadatak da u rukopisu traže dodatne potvrde za izrečene stavove recenzenata, pribavljajući sebi argumente tako što sadržaje rukopisa izvlače iz konteksta i tumače izvan njega. Tako će nekoliko puta polemizirati s autorima o stvarima koje nisu predmet Prigovora a svaki put izbjegavati polemiku tamo gdje se na nju u prigovoru poziva!!

Pri svemu tome, u cijelom svom *Odgovoru*, *superrecenzentice* se nigdje ne pozivaju na literaturu, savremena istraživanja, najnovije spoznaje. (Zapravo, ne pozivaju se ni na šta.)

U jednom slučaju idu čak tako daleko da zataškavaju očiglednu intelektualnu krađu autorica prvoplasiranog rukopisa, na koju Prigovor upućuje.

Mane udžbenika koje su pozvane da ustanove i potvrde one prikrivaju optužujući oštećenu stranu za pristranost. Tako na kraju nisu pristrani oni koji su jedino imali mogućnost da to budu, oni koji su

ocjenjivali i donosili odluke, nego oni koji traže da se cijeli proces obavi transparentno, pod jednakim uslovima za sve, uz jednake kriterije.

3. Nedorečenost

U petnaest (15) odgovora superrecenzentice ocjenjuju navode Prigovora osnovanim, ali ne mijenjaju ocjenu! One odgovornost vraćaju nazad recenzentima, od kojih traže da pojasne svoje odluke. Kako se proces *superrecenzije* mogao zaključiti bez traženog pojašnjenja?

Zašto se, međutim, to pojašnjenje uopšte traži? Zašto superrecenzentice ne donose odluke na osnovu dokumenata kojima raspolazu? Zašto ne traže objašnjenja i od druge strane (autora prigovora)?

4. Insinuacija

U dvadeset (20) odgovora superrecenzentice optužuju autore Prigovora da *iznose svoj subjektivan, ničim objektivno argumentovan, stav* (i dalje *copy-paste* preuzimaju odgovarajući tekst navoda) ignorišući primjere i obrazloženja koja jasno ukazuju na sporna mjesta u recenzijama.

Takvom praksom, ukoliko je nadležna ministarstva ne ospore, ukida se mogućnost bilo kakvog prigovora, jer se svaki može bez obrazloženja proglasiti subjektivnim i neargumentovanim.

Šta je primjer ako ne objektivna činjenica i šta je pitanje koje ukazuje na problem u vezi s tom činjenicom ako ne argument u raspravi?

Osim ovih najčešćih, u *Ocjeni opravdanosti prigovora* Edine Nizić i Ljubice Šantić u nekoliko odgovora koristi se formulacija neprilagođeno uzrastu, ali se ne objašnjava kao i zašto. Iza toga se obično krije pokušaj da se izbjegne rasprava o temama koje rukopis Svezame, otvori se pokreće: o rodnim pitanjima, o nedogmatskom pristupu religioznim temama, o pitanjima indoktrinacije i obrazovanju za univerzalne ljudske vrijednosti.

Kako je *Odgovor* sa ovakvim nedostacima, praktično bez argumenata, ignorantski, neutemeljen u nauci u pristran mogao biti prihvaćen kao *superrecenzija*?

Edine Nizić i Ljubice Šantić ne samo da nisu pobile zaključak prigovora izveden iz obimne analize, da su recenzenti demonstrirali "*pristranost, insinuiranje, puritanstvo, nestručnost, tendencioznost, neobjektivnost, zlonamjernost, malicioznost, pedantnost u nevažnom i površnost u bitnom su postupci kojima su se služili u procjeni vrijednosti diskvalifikovanog rukopisa*" nego su i same ponovile isto.

Ko je u odgovornom ministarstvu bio zadužen da izabere superrecenzente, kakva im je uputstva dao, pod čijom su kontrolom radili, ko je bio ovlašten da ocijeni stručnost i objektivnost njihovog rada?

Ko su stručnjaci stalno zaposleni u ministarstvima nauke, koje su njihove ovlasti, kome oni odgovaraju i zašto o svemu ovome nisu obavijestili nadležne (ministre, prije svega, koji su zastupaju interese svih građana i koji su dužni braniti osnovne principe građanskog društva - pravičnost, transparentnost, jednakost)?

Najzad, zašto bi, i to je pitanje koje se postavlja Ministarstvima koja organizuju lakrdiju izbora čitanki (i uopšte udžbenika) dvije nastavnice donijele odluku u ime svih nastavnika i nastavnica koje će koristiti jedan jedini izabrani udžbenik?

Zašto recenzentske timove ne čine stručnjaci i eksperti za svaku od oblasti koje se ocjenjuju?

U nastavku:

Prigovor na recenziju i komentari na *Odgovor superrecenzentica*.

Radni list 1.

1. *Medijska kultura*

Odnos rukopisa i Okvirnog nastavnog plana i programa za predmetnu oblast koja se recenzira.

Ocjena: 3

Obrazloženje: U rukopisu postoje značajna odstupanja koja se mogu otkloniti, a vezana su za nedostatak sadržaja iz oblasti Medijske kulture. Od predviđenih sadržaja za ovu oblast samo se na str. 45, 62, 126-129 govori o mogućnostima koje nudi internet, ali nigdje nije sistematično obrađen ovaj sadržaj.

Prigovor:

1.1. Nastavni plan i program je u vezi s internetom zastario i potcjenjivački u odnosu na učenike. (Vidi Analizu NPP-a Ministarstva obrazovanja Kantona Sarajevo iz 2011.)

Autori čitanke su ga modernizovali i konkretizovali, i to je provedeno kroz svih pet razreda. Stručni tim recenzenata to ili ne zna ili ignoriše, i birokratski kažnjava rukopis.

Također, medijska kultura nije samo internet, i "kazna" je prestroga za "nedostatak" sadržaja.

Superrecenzentice ignorišu postojanje analize NPP-a, ne prihvataju činjenicu da je Svezame, otvori se ispravio nedostatke tog plana, da je površan i banalan pristup medijskoj kulturi proširio; ukratko, očigledna poboljšanja smatra manom i prigovor smatra neosnovanim.

Niti na jedan argument iz prigovora ne daju komentar. Postupaju isto kao i recenzentski tim: superiorno birokratski.

2. *Lektira*

Obrazloženje: Lektira je poseban dio programa i obrađuje se na posebnim časovima.

Smatramo da u rukopisu čitanke treba biti ponuđen dio za lektiru kako bi se pružila dobra i jasna motivacija za čitanje i druženje sa knjigom.

Prigovor:

1.2. Rukopis se ne može kazniti zato što nekog sadržaja koji nije obavezan - nema. Lektirska djela nisu obavezna. Razlog zašto ih nema: autori smatraju da broj odlomaka u čitanci treba biti minimalan, jer su mogućnosti razumijevanja djela u cjelini (preko odlomka) limitirane, i traže glomazan interpretacijski aparat.

Superecenzentice odbijaju prigovor kao neosnovan i dodaju:

"Kao razlog za izostavljanje sadržaja iz lektire autori navode da broj odlomaka u čitanci treba biti minimalan, ali rukopis dopunjavaju sadržajima koji su preobimni. Npr. J. Hašek, Dobri vojnik Švejk, (Odlomak je na 11 stranica rukopisa)."

Superrecenzentice ignorišu suštinu prigovora, da lektirski sadržaj nije obavezan i da su bodovi neopravdano oduzeti. Umjesto toga, spočitavaju autorima čitanke da sami sebe pobijaju uvrštavanjem odlomka iz romana koji nije u lektiri.

S tim u vezi, minimalan broj nije isto što i nula; autori ne isključuju mogućnost i potrebu da se duža djela predstave odlomcima, ali osporavaju praksu da takvih djela bude mnogo. I još: 11 stranica je praćeno velikim brojem ilustracija tako da je obim odlomka manji; superrecenzentice manipulativno formulišu svoj iskaz.

Je li ovo primjer superrecenzentskog ocjenjivanja: polemisati s autorima o stvarima koje nisu predmet prigovora. A izbjegavati polemiku tamo gdje se na nju u prigovoru poziva!! (Npr. u vezi s analizom NPP-a.)

1.3. Primjedba recenzenata da odlomak *Putopis na Facebooku* (str. 62-63) ne odgovara ciljevima NPP-a je proizvoljna. Njome se omalovažavaju i nastavnici/nastavnice i učenici/učenice 9. razreda koji znaju šta je satira, i sposobni su je prepoznati u navedenom tekstu. On se također tiče njihovog iskustva i angažuje ih za raspravu o nastavnim ciljevima ekskurzije.

Superecenzentice ne pobijaju niti jedan argument iz prigovora nego dodaju:

"Djeca ovog uzrasta su povodljiva i traže negativne uzore".

Na osnovu kojeg pedagoško-psihološkog istraživanja se ovo tvrdi? Kad je neki sadržaj u čitanci primjer a kada uzor? Treba li izbaciti iz programa basnu *Lisica i gavran*, jer predstavlja negativan uzor? Šta je s kampanjama protiv droge i alkoholizma u školama, treba li njih zabraniti, jer su djeca povodljiva? Kako je odgoj uopšte moguć bez negativnih primjera?

Odbacivanje prigovora kao neosnovanog nije obrazloženo, arogantno je i proizvoljno.

1.4. Značaj škole ne dovode u pitanje autori čitanke nego nobelovac Orhan Pamuk! Primjedba recenzenta je izraz nepoštovanja nastavnika/nastavnica i učenika/učenica, čiju sposobnost kritičkog mišljenja (a na što rukopis poziva) potcjenjuje.

Superrecenzentice dodaju ocjeni recenzenata:

Autori su u 37 poglavlja odabrali baš ovo, da su pitanja Odakle im? Kako je koriste (moć) u razgovoru o odlomku sugestivna.

Ni superrecenzentice ne argumentuju zašto je odlomak problematičan. Postupaju jednako kao i recenzenti, iako je suština cjelokupnog Prigovora upravo nedostatak argumentacije u ocjenjivanju.

Pitanja u razgovoru o odlomku jesu sugestivna (ako se pokaže da su takva neproaktivna lako ih je preformulisati) a takva su jer hoće ohrabriti čak i da na času govore o onome zbog čega je upravo ovaj odlomak uvršten u čitanku - o odnosu nastavnika prema svom poslu, predmetu i đacima.

Ni nakon superrecenzije nije jasno zašto je to nepoželjno i zašto udžbenik s takvom namjerom treba kazniti.

Šta je *super* u ovakvoj *superrecenziji*, koja se ni po čemu ne razlikuje od recenzije?

1.5. Pjesma Adise Bašić (iz nagrađene zbirke) je razumljiva je učenicima devetog razreda. Postavlja pitanje o potrebi i mogućnostima *pobune*, tj. preispitivanja ograničenja i smisla slobode. To je zadaća poezije. Recenzenti bi morali dokazati zašto je ova tema neprimjerena uzrastu đaka i ciljevima obrazovanja i odgoja za univerzalne vrijednosti!

Superrecenzentice ponovo ignorišu Prigovor i još uvijek ne znamo zašto je pjesma Adise Bašić *neprijemljiva uzrastu*. (Nejasno je na kakvu se primjerenost misli: moralnu, jezičku, tematsku, spoznajnu..?) Umjesto toga one dodaju:

"Razgovor o pjesmi sadrži pitanje 'Bojiš li se tihog ispuhivanja' koji može kod učenika izazvati različite asocijacije."

Kakve asocijacije, i zašto bi to bilo negativno? Je li ovo primjer superrecenzentske jasnoće?

Pitanje koje vide problematičnim se odnosi na citat iz pjesme, u kojoj ta sintagma ima jasno značenje. Da li se superrecenzentice zalažu za praksu da sva djela o kojima razgovor može izazvati različite asocijacije treba izbaciti iz čitanke?

Ili izbjegavaju polemiku o tretiranju vjere kao teme u nastavi i udžbenicima, pa ovakvim kvazirazlozima nastoje *pokriti* svoju u biti cenzorsku presudu?

1.6. Recenzenti moraju objasniti šta bi bila "inkluzija u nastavi" a u vezi s čitankom.

O ovom dijelu prigovora se superrecenzentice ne izjašnjavaju!

1.7. *Olovka za čitanje* je grafički jasno izdvojen sadržaj, koji ima drugi nastavni cilj - demonstrira kako se pjesma može analizirati i ohrabruje učenike da to čine. Primjedba recenzenta da "ne daje

mogućnost za samostalnu spoznaju književnog djela" je maliciozna i tendenciozna, osim ako nije izraz manjkavosti pedagoškog i metodičkog znanja.

Superrecenzentice ignorišu objašnjenje dato u Prigovoru: da se *Olovkom za čitanje* učenici žele ohrabriti da samostalno pristupaju tekstu. Potom tvrde:

"*Autori demonstriraju kako se pjesma može analizirati, dakle da učenici to ne znaju, ali traže od učenika ovog uzrasta da 'lektorišu' i prepravljaju rečenice Edhema Mulabdića.*"

Logički je netačan zaključak superrecenzentica, osim što je cijela prva polovina rečenice nejasna. Tendencija rukopisa je jasna, u oba slučaja, i u vezi s analizom i u vezi s Mulabdićem učenici se ohrabruju da samostalno, olovkom u ruci, rade na tekstu. Zašto je to intencija koju treba kazniti? Superrecenzentice polemišu s autorima i ponovo se pozivaju na uzrast učenika.

Ovo je očito jedan od ključnih manevara protivnika čitanke *Svezame, otvori se*: poteže se ta sintagma *uzrast učenika*, ali se nikad ne upućuje na stručnu literaturu koja se tim pitanjem - uzrasta učenika i razumijevanja književnog djela - bavi. Zar se stručnjak i superrecenzent ne razlikuje od laika upravo po tome što svoje stavove, sudove i ocjene temelji na relevantnim naučnim saznanjima?

Ali u procesu recenziranja, i to pokazuje podcjenjivanje čitanki *Svezame, otvori se*, ne donose se sudovi pozivajući se na nauku i na savremena pedagoška i psihološka znanja, nego ugledanjem na postojeću praksu koja se decenijama ne mijenja.

Zašto bi, i to je pitanje koje se postavlja Ministarstvima koja organizuju lakrdiju izbora čitanki (i uopšte udžbenika) dvije nastavnice donijele odluku u ime svih nastavnika i nastavnica koje će koristiti jedan jedini izabrani udžbenik? Zašto recenzentski tim ne čine stručnjaci i eksperti za svaku od oblasti koja se ocjenjuje?

1.8. Recenzent bi morao objasniti zašto nije umjesno u umjetničkom tekstu ukazivati na loš stil! Zašto se učenicima ne može skrenuti pažnja na takve primjere?! Jesu li kanonski autori nepogrešivi? Je li to zadaća obrazovanja za kakvo se recenzent zalaže, prešutkivanje lošeg?

Umjesto da odgovore na sva postavljena pitanja iz Prigovora superrecenzentice konstatuju u vezi jednog:

Na pitanje *Da li kanonski autori nepogrešivi* treba da odgovore književni kritičari?

Šta ovaj intelektualno jadni i kukavički manevar treba da znači? Da se kvalitetom književnih djela bave kritičari a ne nastavnici? Da nije zadaća ljudi koji su studirali književnost i predaju je djeci da preispituju kanon i postavljaju pitanja o tome ko, kako i zašto odlučuje o obaveznim knjigama, autorima i tekstovima?

Radni list 2.

Naučnostručna vrijednost rukopisa

b) Da li su činjenice koje se navode u rukopisu tačne i zasnovane na naučnim teorijama;
Ocjena 4.

Komentar: Sve činjenice navedene u rukopisu su tačne i zasnovane na naučnim teorijama.
Činjenice na strani 101 i 120 izbjeći.

Str. 101 – (Poziva li Tebe ova pjesma na pobunu? Bojiš li se Ti tihog ispuhivanja?)

Pitanja postaviti drugačije jer su osjetljiva za analizu. Str.120 – razgovor o odlomku je nedorečen. Zadnje pitanje izbjeći: (Ako škola ne daje odgovore na osnovna pitanja – kako kaže autor – zašto idemo u školu?) Značaj škole autor/ica čitanke ne treba dovoditi u pitanje i sumnju. Obratiti pažnju na inkluziju u nastavi.

Prigovor:

Šta se u pjesmi Adise Bašić ne zasniva na naučnim teorijama?! Koje činjenice u pjesmi treba izbjeći?! Šta treba izbjeći i šta je nenaučno u tekstu Orhana Pamuka?!

Po kojem konceptu obrazovanja nije dozvoljeno propitivati ulogu škole, kvalitet obrazovanja i sl?! Recenzenti navode neadekvatan primjer za snižavanje ocjene i demonstriraju *nesvijest* o tome kako prepoznati indikatore za ocjenjivanje.

Superrecenzenti bez obrazloženja odbacuju ovaj članak prigovora kao neosnovan.

d) Da li se u rukopisu pojavljuju ozbiljne materijalne greške ili greške druge prirode koje su takvog karaktera da se rukopis smatra nekvalitetnim (postojanje i obim materijalnih grešaka u rukopisu potrebno je posebno istaknuti);

Ocjena: 4

Komentar: U rukopisu se pojavljuju materijalne greške;

str. 74 - godina rođenja E. Mulabdića,

str. 51- nenaučna, pučka etimologija (gostioničar),

str. 149 – termin sevdalinka se ne palatalizira.

Postoji manji broj grešaka koje su ili pravopisne prirode ili se radi o štamparskim greškama.

Krivo i nepotrebno tumačenje termina: pričest, otadžbina, oturati, objed...

U cijelom rukopisu dopuniti biografije, jer nisu navedene godine smrti autora/ica.

Prigovor:

Očigledni tipfeleri i pravopisne začkoljice nisu ozbiljne materijalne greške. Recenzenti navode pogrešne primjere za sniženu ocjenu.

Rubrika *Djetinjstvo riječi* je autorski prilog Srđana Arkoša, lektora pedagoškog zavoda u penziji.

Potrebno je da recenzenti obrazlože šta je u tekstu *Gostioničar* "nenaučna, pučka etimologija".

(Kako bi, po njima, za uzrast devetog razreda trebala izgledati očekivana "naučna i nepučka etimologija"?)

Recenziranje udžbenika je ozbiljan posao, najmanje koliko i pisanje udžbenika. Zato se od recenzenta očekuje odgovornost za sudove koje donosi. Recenzenti znaju šta je to *pučka etimologija*, ili *narodna etimologija*: pojava u kojoj se etimološki nejasna riječ povezuje s poznatom radi razjašnjenja. Pučka etimologija, naprimjer, "razjašnjava" da je mjesec *rujan* dobio naziv po pridjevu *rujan* (kao *rujno vino*, *rujna zora*), iako riječ *rujan* (*septembar*) potječe od stare slavenske riječi *rjuj* 'rika' jer je to mjesec *svadbenog zova* jelenskog, i po tom su stari Slaveni dali ime tom mjesecu. Recenzenti sigurno ne znaju da naše tumačenje *djetinjstva riječi* *gostioničar* nije, kao što tvrde, pučka etimologija. Recenzenti se u to mogu uvjeriti pogledaju li u prvi tom *Etimologijskog rječnika hrvatskoga ili srpskog jezika* Petra Skoka, gdje će pod natuknicom *gost* naći etimologiju ove riječi i riječi iz nje izvedenih, ili provjere u knjizi Milana Šipke *Priče o rečima*, CPL -

Beograd, Prometej - Novi Sad, 1998., gdje se također može (na str. 147) saznati da se u našem tumačenju riječi *gostioničar* ne radi o pučkoj etimologiji.

Svi navedeni termini *pričest*, *otadžbina*, *oturati*, *objed* preuzeti su iz Hrvatskog enciklopedijskog rječnika, Zagreb 2004. Pranjković, Anić i dr. i prilagođeni uzrastu učenika/učenica.

Netačna je tvrdnja da se riječ *sevdalinka* ne *palatalizira*, zapravo *sibilarizira*. Provjeriti u Pravopisu bosanskoga jezika Senahida Halilovića.

Autorski tim odustao je od navođenja datuma smrti pisaca iz nekoliko razloga: najvažniji su da se radi o podacima koji se mogu *u radnom vijeku udžbenika* promijeniti (živi autori mogu umrijeti), da taj podatak sam po sebi nije bitan, da su pisci "živi" po svom djelu itd. Šta je recenzentima uporište za njihov zahtjev?

Superrecenzentice konstatuju na početku da je prigovor "manjim dijelom osnovan", a na kraju predlažu da se odbaci kao neosnovan, jer:

"Međutim, na str. 161 uz romansu Ljubavna priča o donu Nunecu i dona Klari stoji definicija serenade. Također, podnosilac prigovora iznosi svoj subjektivan, ničim objektivno argumentovan stav, da podatak o datumu smrti pisca 'sam po sebi nije bitan'."

Definicija serenade je tačna i ne radi se materijalnoj grešci, ali superrecenzentice i same čine ono što je suština ovog članka Prigovora: umanjuju bodove po osnovu koji nije tema radnog lista.

Istovremeno, definicija romanse data je na sljedećoj stranici u rukopisu, uz drugu romansu.

Umjesto da objektivno ocjenjuju rad recenzenata, što se prigovorom traži, one zaštitnički i pristrano staju na njihovu stranu i praktikuju isti nestručan i tendenciozan metod.

Iako su za izostavljanje datuma data tri vezana argumenta, superrecenzentice izdvajaju i osporavaju samo jedan, jer nije objektivno argumentiran. Koja je njihova objektivna argumentacija da podatak o smrti pisca sam po sebi jeste bitan? Ovakav način zanovijetanja u procesu superrecenzije je sraman. Superrecenzentice uopšte ne shvataju svoj zadatak i ne bave se ocjenom rada recenzenata, kojima 'nedostatak objektivne argumentacije' nigdje ne zamjeraju.

e) Da li rukopis zastupa načela objektivnosti, istinitosti i razvija kritičko mišljenje; (ako u rukopisu ima primjera indoktrinacije, navesti ih!)

Ocjena: 4

Rukopis skoro u potpunosti zastupa načela objektivnosti, istinitosti i razvija kritično mišljenje.

Prigovor:

Šta znači skoro u potpunosti? Gdje su negativni primjeri? Recenzenti zlonamjerno, neodgovorno, tendenciozno umanjuju ocjenu, bez argumenata!

I ne radi se o kritičnom nego o kritičkom mišljenju. To bi barem jedan od pet recenzenata koji potpisuju ovu ocjenu trebalo da razlikuje!

Superrecenzentice odbacuju prigovor kao neosnovan, uz dopunu:

"Izbor tema kojima se želi postići razvoj kritičkog mišljenja nije uvijek prilagođen uzrastu učenika. Npr. str 123. Vježba za slikarske detektive."

Iznose li superrecenzentice objektivnu argumentaciju da zadatak nije prilagođen učenicima? (Ne, iako isto zamjeraju autorima udžbenika!) Zašto je upućivanje učenika da se obavijeste o jednoj epizodi iz Novog zavjeta, Judinoj izdaji, neprilagođeno uzrastu četrnaestogodišnjaka?

Umjesto da konstatuju da recenzenti rade mimo radnih listova i proizvoljno umanjuju ocjenu, superrecenzentice primjenjuju isti metod i nude još jedan pogrešan i neobrazložen primjer!

Radni list 3.

Pedagoško-psihološki aspekt rukopisa

a) Nastavna materija je po svom sadržaju, načinu prezentiranja, dužini rečenice i obimu prilagođena uzrastu učenika, primjerena njegovom spoznajnom sklopu i iskustvenom nivou (da li je jezik rukopisa jasan i učenicima razumljiv).

Ocjena: 4

Komentar: Nastavna materija u rukopisu je po svom sadržaju, načinu prezentiranja, dužini rečenica i obimu u potpunosti prilagođena uzrastu učenika, u potpunosti primjerena njihovom spoznajnom sklopu i iskustvenom nivou. Jezik rukopisa je veoma jasan i učenicima razumljiv. Inovacije u izrazu i stilu mogu zbuniti prosječnog učenika. Zapostavlja se iskustveni sklop.

Prigovor:

Recenzenti ne navode niti jedan primjer!

Ovdje tvrde da *Inovacije u izrazu i stilu mogu zbuniti prosječnog učenika.*

Koje inovacije i kako mogu zbuniti učenike? Šta je *iskustveni sklop*, i gdje se i kako zapostavlja?

Superrecenzentice odbacuju prigovor kao neosnovan i dodaju konstataciju:

"Svi učenici nemaju potrebna znanja da bi odgovorili na pitanja kao što su npr. na str 105. Šta povezuje Mekmarfija (Let iznad kukavičjeg gnijezda) i Čarnojevića? Ili str. 180. Šta kritikuje ova karikatura, inspirisana čuvenim serijalom Leteći cirkus Monti Pajtona?"

Superrecenzentice ponavljaju praksu na koju je dat prigovor, da se sadržaji rukopisa izvlače iz konteksta i tumače izvan njega. Pitanjem o Mekmarfiju i Čarnojeviću završava se cijeli jedan tekst u margini, koji učenike motiviše da pogledaju film i promisle/razgovaraju o ludilu. (Što je opet vezano uz odlomak iz Dnevnika o Čarnojeviću.)

Jasno je da svi učenici nemaju isto znanje, i da ih ima koji na ovaj zadatak neće odgovoriti; ali on nije obavezan! Praktično, superrecenzentice osporavaju pravo autorima udžbenika da jedan dio prostora (na margini) posvete učenicima koji žele i mogu više. Postoji li neko pedagoško-psihološko i metodičko uputstvo da takvu praksu treba suzbijati?

Primjedba u vezi s karikaturom je neutemeljena, izraz je ili gluposti ili zlonamjernosti superrecenzentica. Karikatura prikazuje bebu u materici koja je predebela, i jasno ukazuje na problem pretilosti, važan upravo i za populaciju kojoj se rukopis obraća. Nikakvo posebno predznanje ovdje nije potrebno.

I ponovo, superrecenzentice se ne bave Prigovorom, i ne potvrđuju ili ne osporavaju njegove navode, nego uzimaju sebi u zadatak da u rukopisu traže potvrde za izrečene stavove recenzenata. Šta su superrecenzenti - objektivne sudije ili advokati jedne strane?

b) Rukopis teži individualizaciji nastavnog procesa, uključujući i prilagođenost za samostalan rad učenika.

Ocjena: 4

Komentar: Rukopis je u svom konceptu usmjeren na prosječnog učenika, kojih i jeste najveći broj, pa se u tom smislu ovdje ne može govoriti o individualiziranom pristupu, mada rukopis nudi sadržaje za učenike koji mogu i žele više. Pod individualizacijom nastave dr. H. Muminović (*Mogućnosti efikasnijeg učenja u nastavi*) podrazumijeva prilagođavanje nastave (metode, sredstva, tehnike, nastavne aktivnosti) individualnim sposobnostima, sklonostima, interesovanjima i nivou aspiracija učenika, osobinama učenika i tempu rada. U tom pogledu su zanemareni učenici sa preprekama u učenju. Za svakog prosječnog učenika ovaj rukopis nudi mogućnost samostalnog rada.

Prigovor:

U čemu je konkretno nedostatak rukopisa? Udžbenik je za prosječne, a i za natprosječne, ali nije za učenike sa smetnjama u razvoju? Gdje je u konkursu traženo da čitanka zadovolji i potrebe učenika sa smetnjama u razvoju?

Recenzenti očekuju od udžbenika da preuzme posao nastavnika. Citat koji navode odnosi se na nastavu a ne na nastavna sredstva!

Superrecenzentice ocjenjuju prigovor osnovanim, ali ne mijenjaju ocjenu!

Predlažu mjere: da recenzenti pojasne zbog kojih je razloga ocjena umanjena. Tog pojašnjenja, međutim, u odgovoru na Prigovor nema.

Zašto recenzenti imaju pravo i mogućnost objašnjavati svoje odluke nakon superrecenzije, a autori čitanke nemaju? Kako se proces superrecenzije mogao zaključiti bez traženog pojašnjenja?

c) Rukopis potiče aktivno učenje, upućuje na primjenu različitih strategija učenja i na razvoj kritičkog mišljenja.

Ocjena: 4

Rukopis potiče aktivno učenje povezujući različite oblasti života, nauke, umjetnosti sa programskim sadržajima, upućuje na istraživanje i razvija kritičko mišljenje.

Prigovor:

Zašto je ocjena 4 ako rukopis ispunjava uslov?

Recenzenti bezrazložno, neargumentovano i zlonamjerno umanjuju ocjenu.

Superrecenzentice ocjenjuju prigovorom osnovanim, ne mijenjaju broj bodova, traže pojašnjenje recenzenata. (Vidi prethodni stavak.)

e) Da li su činjenice, novi pojmovi, definicije i termini u funkciji razumijevanja književnog djela i ispunjavanja zahtjeva Okvirnog nastavnog plana i programa;

Ocjena: 4

Komentar: Sve date, navedene činjenice, novi pojmovi, definicije i termini u rukopisu su u potpunosti u funkciji razumijevanja književnog djela i potpuno ispunjavaju zahtjeve Okvirnog nastavnog plana i programa, osim u dijelu koji se odnosi na oblast Medijske kulture.

Na str. 9 dodati: Uloga i vrijednost imperativa u pjesmi.

Na str. 43 (Koji je momenat najbližije opisan?) pitanje postaviti preciznije, a

na str. 92 dodati: Uloga deminutiva u tekstu u karakterizaciji lika Jačice: kravica, šipčica, ptičica ...; Uloga augmentativa; Stilske figure; Lirski elementi u tekstu; (obratiti pažnju na međupodručnu korelaciju; jezik-književnost-kultura izražavanja).

Na str. 144 – dodati: Kompozicija pjesme; odsustvo velikog slova i znakova interpunkcije.

Prigovor:

Primjedbe zadiru u kompetencije autora čitanke. Kao preporuke su dobrodošle, ali ne mogu biti razlog za snižavanje ocjene, osim ako u čitanci nisu ispunjeni NPP-om traženi ciljevi.

Zbog nedostatka medijske kulture rukopis je već "kažnjen". Ovdje je bilo potrebno navesti primjere u kojima *činjenice, novi pojmovi, definicije i termini* NISU u funkciji razumijevanja književnog djela. Ocjena je snižena bez argumenata.

Superrecenzentice odbacuju ovaj članak Prigovora kao neosnovan, bez obrazloženja!

f) Da li i u kojoj mjeri rukopis otvara mogućnost za produktivno učenje i različite vrste intelektualnih operacija u skladu sa uzrasnim i spoznajnim sposobnostima učenika;

Ocjena: 4

Komentar: Rukopis u potpunosti otvara mogućnost za produktivno učenje te različite vrste intelektualnih operacija u skladu sa uzrasnim i spoznajnim sposobnostima učenika ovog uzrasta. Rukopis je avangardan, ide ispred svoga vremena, ali nije usklađen sa uzrasnim sposobnostima učenika.

Prigovor:

Nedostaje primjer da udžbenik *"nije usklađen sa uzrasnim sposobnostima učenika"*.

Recenzenti su kontradiktorni, jer su već tvrdili da *"Za svakog prosječnog učenika ovaj rukopis nudi mogućnost samostalnog rada"* i *"Nastavna materija u rukopisu je po svom sadržaju, načinu prezentiranja, dužini rečenica i obimu u potpunosti prilagođena uzrastu učenika, u potpunosti primjerena njihovom spoznajnom sklopu i iskustvenom nivou."*

Još jedan primjer tendencioznog zlonamjernog diskvalifikovanja autora rukopisa i njihovog truda!

Superrecenzentice ocjenjuju prigovorom osnovanim, ne mijenjaju broj bodova, traže pojašnjenje recenzenata. (Vidi stavak 3b.)

Radni list 4

Didaktičko-metodički aspekt rukopisa

a) Da li rukopis u svojim sadržajnim jedinicama omogućava nastavniku da ostvari ciljeve postavljene Okvirnim nastavnim planom i programom.

Ocjena: 4

Komentar: Rukopis omogućava nastavniku da skoro u potpunosti ostvari ciljeve postavljene Okvirnim nastavnim planom i programom, osim u dijelu koji se odnosi na Medijsku kulturu. Zapaženi su nedostaci koji se mogu dodati ili otkloniti na str. : 9, 41, 43, 73, 92, 101, 120, 141, 144 i 176.

Prigovor:

Ponovo se udžbenik *kažnjava* zbog nedostatka medijske kulture. (Zapravo, jednog manjeg segmenta, jer medijska kultura podrazumijeva i film, pozorište i sl.)

Argumentacija je nepotpuna: potrebno je za svaku navedenu stranicu navesti koji cilj nije ostvaren, ali i zašto bi baš na toj stranici morao biti, i šta je problem s drugim koji jesu.

Recenzenti nisu pozvani niti ovlašteni da mijenjaju koncepciju rukopisa, osim ako ona ne zadovoljava konkursom predviđene zahtjeve. Njihove su ideje i rješenja dobrodošla, ali ne mogu biti ultimativni, niti razlog za snižavanje ocjene.

"Zapaženi su nedostaci koji se mogu dodati ili otkloniti..." Kako se nedostaci mogu dodati da bi udžbenik bio bolji?

Superrecenzentice odbacuju ovaj članak Prigovora kao neosnovan, bez obrazloženja!

c) U rukopisu su jasno istaknuti novi pojmovi, definicije, pravila i slično.

Ocjena: 4

Komentar: U rukopisu su nedovoljno jasno istaknuti novi pojmovi, definicije, pravila i slično: str. 131, 90... Treba povećati font slova jer nisu prilagođeni percepciji. Obratiti pažnju na inkluziju u nastavi.

Prigovor:

Navod recenzenata je neistinit, ili najblaže proizvoljan. Pojmovi na navedenim stranicama su istaknuti bojom podloge i položajem na stranici. Za ovakvo rješenje opredijelio se grafički urednik, docent na Akademiji likovnih umjetnosti u Sarajevu Asim Đelilović; očekujemo od recenzenata da navedu stručnu literaturu koja definiše šta je "dovoljno" a šta "nedovoljno" *jasna istaknutost!*

Šta tačno znači *obratiti pažnju na inkluziju u nastavi*?

Recenzenti *inkluziju* koriste kao argument za snižavanje ocjena; utoliko bi bilo neophodno da daju jasno objašnjenje šta se od čitanke u vezi s tim očekuje!

Superrecenzentice odbacuju prigovor kao neosnovan, uz dopunsku konstataciju:

"*Veličina slova u dijelu Da imaš pojmovnik nije u skladu s članom 22 odluke o postupku pripremanja i odobravanja udžbenika, radnih udžbenika i drugih nastavnih sredstava za osnovne i srednje škole.*"

Umjesto da konstatuju kako recenzenti ocjenjuju izvan okvira radnog lista br. 4, superrecenzentice ponovo traže argumentaciju za opravdanje postojeće ocjene. Ne odgovaraju na primjedbe u Prigovoru, ali birokratski nalaze da veličina fonta u dodatku nije u skladu s *članom odluke*...

Pojmovnik nije u skladu s odlukom, ali je u skladu sa štamparskom praksom da se dopunski i pomoćni tekstovi (fusnote, bilješke, napomene...) daju manjim fontom. Pojmovnik nije obavezan sadržaj, nego pomoć učeniku jer mu na jednom mjestu daje njemu prilagođenim jezikom objašnjenja svih književnoteorijskih pojmova s kojima se sreo od petog do devetog razreda. Što bi trebala biti pomoć u pripremi za srednju školu.

Umjesto da istaknu to kao kvalitet, što su recenzenti propustili, superrecenzentice time opravdavaju ocjenu recenzenata ponavljajući praksu protiv koje se ulaže prigovor.

Pitanje je s kakvim su instrukcijama superrecenzenti radili. Zašto postoji odluka za veličinu slova a ne i odluka za metod recenziranja i superrecenziranja?

d) Rukopis ostvaruje ciljeve i zadaće odgovarajućeg nastavnog predmeta.

Ocjena: 4

Komentar: Rukopis skoro u potpunosti ostvaruje ciljeve i zadaće odgovarajućeg nastavnog predmeta. Preambiciozno je zamišljen i teško ostvarljiv.

Prigovor:

U čemu se sastoji preambicioznost i šta znači da je teško ostvarljiv? Recenzenti se služe nejasnim, logički i sintaksički problematičnim formulacijama. Kako se rukopis ostvaruje?

Superrecenzentice odbacuju ovaj članak Prigovora kao neosnovan, bez obrazloženja!

e) U iznošenju sadržaja u rukopisu se koriste i jasna sredstva (vizuelno-grafički prikazi i drugi prilozi);

Ocjena: 4

Komentar: Rukopis obiluje i koristi se jasnim sredstvima kao što su slike, crteži, ilustracije, fotografije. U rukopisu su neprihvatljive ilustracije na str. 134 i 176, na str. 130 – neprihvatljiva je parodija za Mojsijeve zapovjedi, a na str. 176 imamo primjer koji nije za čitanku. Nemoguć je ovakav način interpretacije u multietničkoj učionici! Valja izbjeći zadnje pitanje jer upućuje na negativne osobine (Šta više voliš? Ili da te ismijavaju ili da ti ismijavaš?... ili ...ili..).

Prigovor:

Na str. 130. je ilustracija pjesme Radmile Lazić. Pjesma je *feministička*, kao i veći dio opusa ove pjesnikinje, i to je razlog zašto su je autori uvrstili u čitanku. Primjedba recenzenata, osim što pokazuje da ne znaju šta je parodija (radi se o fotomontaži, s ciljem da se naglasi poenta pjesme i feministička perspektiva!) ukazuje na konzervativizam recenzenata, i na ideološke motive kojima se rukovode. Neophodno je da obrazlože zašto misle da feminizam nije vrijednost koju treba predstaviti u obrazovanju!

Na str. 176. je pjesma Predraga Lucića. Recenzenti ne objašnjavaju šta je problematično u "načinu interpretacije". Posebno nije jasno kako dovode u vezu način interpretacije i multietničnost; na koju se stručnu literaturu pozivaju, na koja istraživanja?

Zadnje pitanje u interpretaciji tiče se poente pjesme, i njenog cjelokupnog smisla. Recenzenti ga navode pogrešno i mijenjaju smisao. Pitanje ne glasi "Šta više voliš" nego "Šta ti se češće u životu događa". Inputiranje s ciljem diskreditacije, to je primjer nestručnosti i neobjektivnosti recenzentskog tima!

Superrecenzentice odbacuju ovaj članak Prigovora kao neosnovan, bez obrazloženja!

f) Rukopis posjeduje jasnu metodičku koncepciju prezentacije programskog sadržaja koja mora proizlaziti iz strukture, metodologije i unutrašnje logike nauke iz koje se uzima sadržaj;

Ocjena: 4

Rukopis posjeduje veoma jasnu metodičku koncepciju prezentacije programskih sadržaja uz male nedostatke.

Prigovor:

Recenzenti nisu naveli primjer nedostataka, zbog kojih su umanjili ocjenu.

Superrecenzentice ocjenjuju prigovorom osnovanim, ne mijenjaju broj bodova, traže pojašnjenje recenzenata. (Vidi stavak 3b.)

g) Rukopis uz osnovni tekst treba da sadrži predgovor (u kojem je iznesena koncepcija rukopisa na učenicima razumljiv način), sadržaj te abecedni sadržaj pojmova i/ili imena (za svaki nedostajući element, ocjena se umanjuje za po jedan poen).

Ocjena: 4

Komentar: Rukopis sadrži predgovor ali je koncepcija udžbenika neprilagođena uzrastu. On posjeduje i sadržaj, i pojmovnik, i indeks imena i pojmova.

Prigovor:

Iako je jasno naznačeno da se *Ocjena se umanjuje za nedostajući element* recenzenti, uprkos tome što konstatuju da svi elementi postoje, umanjuju ocjenu! Pri tome kao razlog navode neprilagođenost uzrastu, iako su već istakli da je rukopis u tom smislu ispunio kriterije.

Ovo je primjer očigledne namjere da se rukopis diskvalifikuje, što je pokazatelj ili nestručnosti ili nečasnosti.

Superrecenzentice odbijaju ovaj članak Prigovora kao neosnovan uz dopunu:

U predgovoru se ponavlja tekst 'Naravno čitanke nema bez književnih djela...' Veličina slova u dijelu Da imaš pojmovnik nije u skladu s članom 22 odluke o postupku pripremanja i odobravanja udžbenika, radnih udžbenika i drugih nastavnih sredstava za osnovne i srednje škole.'

Superrecenzentice ne razmatraju suštinu prigovora i staju na stranu recenzenata nastojeći naći dodatne razloge za umanjenu ocjenu, iako ti razlozi nemaju veze sa kriterijem po kojem se rukopis ocjenjuje.

i) Jesu li likovni prilozi u vezi sa temom, idejom i uopće sadržajem književnog teksta;

Ocjena: 4

Komentar: Likovni prilozi tematski, idejno ili sadržajno nisu uvijek usklađeni za književne tekstove. Na primjer, str.134 i 176.

Prigovor:

Na str. 134 je slika kampanje protiv trgovine ženama. Tema je u vezi sa sadržajem odlomka (harem, žena kao svojina). Recenzenti pogrešno zaključuju, ili iz neznanja ili iz prikrivenog ideološkog zahtjeva da se patrijarhat kao čuvar tradicije ne dovodi u pitanje. Od njih se očekuju da se o tome jasno očituju: zašto se u udžbeniku za deveti razred u BiH ne smije osuditi trgovina ženama! Likovni prilog na str. 176 je u vezi s tekstom pjesme, jer ističe poentu i poziva učenika/učenicu da se identifikuje s akterima i moralno opredijeli.

Superrecenzentice odbacuju ovaj članak Prigovora kao neosnovan, bez obrazloženja!

j) Da li je dostavljeni DVD ili CD usklađen s Okvirnim nastavnim planom i programom i očekivanim ishodima odgojno-obrazovnog rada (Napomena: Ukoliko uz udžbenik nije dostavljen CD ili DVD, ocjena za Didaktičko-metodički aspekt rukopisa se dobija s jednim elementom manje);

Ocjena: 4

Prigovor:

CD se nije tražio konkursom, nije bio obavezan, i ne može se rukopis kažnjavati zbog toga. Potrebno je ispitati kako se ovaj uslov našao u upitniku, i radi li se o primjeru "namještanja" i korupcije.

Superrecenzentice konstatuju:

Navodi prigovora u odnosu na ovaj stavak nisu tačni, jer u zajedničkoj recenziji Radni list stavak 4 j) ocjene za ovaj stavak nema.

U zbir ocjena (38) uračunata je ocjena 4 za stavak j ali je zbir podijeljen s jednom ocjenom manje!!! Iako je ovdje račun u korist čitanke *Svezame, otvori se*, superrecenzentice propuštaju da konstatuju pogrešku.

Radni list 5

Jezički aspekt rukopisa

a) Da li se književno-teorijski pojmovi objašnjavaju na primjerima iz izabranih književnih djela;

Ocjena: 4

Komentar: Svi književno-teorijski pojmovi se objašnjavaju na primjerima iz izabranih književnih djela. Str. 75 - Autor je imao pravo izbora odlomka iz romana, stoga bez potrebe ukazuje na „loš stil“.

Prigovor:

Recenzent smanjuje ocjenu po osnovu koji nema veze s postavljenim kriterijem.

Na 75. str. je odlomak iz djela *Zeleno busenje*, koji je izabran zbog univerzalnih vrijednosti koje zastupa. Recenzent je mogao dokazati da Mulabdićev stil nije loš (što nije učinio) i tražiti da se onda materijalna greška otkloni, a bodove oduzeti u kriteriju predviđenom za to. Međutim, argument da se ne treba ukazati na negativan primjer je neprihvatljiv. Po kojem metodičkom i pedagoškom standardu učenicima ne treba ukazivati na loše primjere?

Superrecenzentice odbacuju ovaj članak Prigovora kao neosnovan, bez obrazloženja!

b) Sadržaji su izloženi jasno i izbor opće i specijalne leksike i sintaksičkih konstrukcija je prilagođen uzrastu i optimalnom stepenu spoznajne razvijenosti učenika;

Ocjena: 4

Komentar: Svi sadržaji su veoma jasno izloženi, a izbor opće i specijalne leksike i sintaksičke konstrukcije su prilagođeni uzrastu i optimalnom stepenu spoznajne razvijenosti učenika. U cijelom tekstu izjednačiti upitne i neodređene zamjenice: tko - ko, netko - neko.

Prigovor:

Zašto je ocjena smanjena? Primjedba koja se navodi nema veze s kriterijem; za koji uzrast je *tko*, a za koji *ko*?

Zahtjev je neutemeljen. Izjavom o jezičkoj usklađenosti autori su objasnili svoj koncept. (**Izjava lektora o jezičkoj uređenosti čitanke - Jezik u čitanci - bosanski, hrvatski, srpski – tretirao se kao jedan jezik, sa tri različita standarda. Nastojalo se poštovati jedan standard u jednoj sadržajnoj cjelini, ali i tada tako da se poštovao princip i/i umjesto ili/ili. Drugim riječima, nastojalo se da se standardi približe jedan drugome, tolerirajući uzajamno prožimanje jezičkih različitosti.**

Za ovakav pristup odlučili smo se i poštujući želju autora čitanke, da ponude udžbenik koji će promovisati toleranciju, komunikativnost i zajedništvo kao kulturne vrijednosti bosanskohercegovačkog društva.) Recenzenti su bili dužni osporiti ovaj koncept, pa onda zahtijevati ujednačavanja. Međutim, recenzenti bi se u tom slučaju morali pozvati na zakon ili neki drugi akt kojim se reguliše ovo pitanje. Njihovo poimanje ispravne jezičke politike ne treba da bude obavezujuće za sve.

Superrecenzentice ocjenjuju prigovorom osnovanim, ne mijenjaju broj bodova, traže pojašnjenje recenzenata. (Vidi stavak 3b.)

c) Tekstovi u rukopisu omogućavaju sistematsko obogaćivanje rječnika učenika uvođenjem novih riječi, ne narušavajući pri tome razumljivost.

Ocjena: 4

Komentar: Tekstovi u rukopisu u potpunosti omogućavaju sistematsko obogaćivanje rječnika učenika uvođenjem novih riječi, ne narušavajući pri tome razumljivost. Dosljedno koristiti terminološke višestrukosti, str. 39, 150, 156,184... (glazbenika/muzičara, učinak/utisak...)

Prigovor:

Zašto je ocjena smanjena ako tekstovi "u potpunosti omogućavaju sistematsko obogaćivanje rječnika učenika uvođenjem novih riječi, ne narušavajući pri tome razumljivost"?

Šta znači dosljedno *koristiti terminološke višestrukosti*? Kako recenzenti misle da se to može praktično ostvariti, a bez narušavanja stila? Na koji pozitivan primjer se pozivaju postavljajući taj uslov?

Superrecenzentice ocjenjuju prigovorom osnovanim, ne mijenjaju broj bodova, traže pojašnjenje recenzenata. (Vidi stavak 3b.)

d) U rukopisu se izbjegavaju nepotrebne tuđice, a za korištene strane i manje poznate riječi postoji prevod istih.

Ocjena: 4

Komentar: Rukopis u potpunosti izbjegava nepotrebnu upotrebu tuđica, te za strane i manje poznate riječi daje objašnjenja ili prevod istih. Prevodi postoje čak i za potpuno usvojene riječi, str. 112, 174...

Prigovor:

Recenzenti pohvaljuju rješenje rukopisa, a oduzimaju bodove. Zašto? I ovo je primjer neobjektivnosti, čiji je cilj diskvalifikacija rukopisa.

Superrecenzentice ocjenjuju prigovorom osnovanim, ne mijenjaju broj bodova, traže pojašnjenje recenzenata. (Vidi stavak 3b.)

e) U rukopisu se izbjegavaju niječne definicije i niječno sročena pitanja.

Ocjena: 4

Komentar: U rukopisu nema niječnih definicija ili niječno sročeni pitanja, osim što pitanja treba drugačije formulirati, str. 43, 101.

Prigovor:

Ponovo, iako je kriterij zadovoljen, recenzenti smanjuju ocjenu uvodeći dodatne zahtjeve.

Nije objašnjeno šta je na navedenim stranicama konkretno pogrešno, i zašto.

Superrecenzentice ocjenjuju prigovorom osnovanim, ne mijenjaju broj bodova, traže pojašnjenje recenzenata. (Vidi stavak 3b.)

f) U kojoj mjeri jezički izraz zadovoljava potrebe imanentnog poučavanja učenika standardnom jeziku?

Ocjena: 4

Nema ni pokušaja konkretizacije trostandardnosti u jezičnoj situaciji u BiH. To je postignuto izborom tekstova, ali su komentari neprilagođeni.

Prigovor:

Primjedba nije jasna.

Šta je *konkretizacija trostandardnosti*? Taj zahtjev ne postoji u kriterijima za ocjenjivanje.

Umjesto toga, recenzenti treba da odgovora konkretno: gdje u rukopisu jezički izraz ne zadovoljava potrebe imanentnog poučavanja standardnog jezika.

Superrecenzentice ocjenjuju prigovorom osnovanim, ne mijenjaju broj bodova, traže pojašnjenje recenzenata. (Vidi stavak 3b.)

g) Da li se novi pojmovi objašnjavaju na razumljiv način uz navođenje adekvatnih primjera.

Ocjena: 4

Komentar: Skoro svi novi pojmovi se objašnjavaju na veoma razumljiv način uz navođenje adekvatnih primjera.

Prigovor:

Nedostaju primjeri zbog kojih je ocjena smanjena. Ovo je još jedan u nizu primjera koji ukazuju na činjenicu da recenzenti nisu savjesno do kraja obavili svoj posao. Ko je pozvan da ih na to upozori, ili da ih zbog toga pozove na odgovornost?

Superrecenzentice ocjenjuju prigovorom osnovanim, ne mijenjaju broj bodova, traže pojašnjenje recenzenata. (Vidi stavak 3b.)

Radni list 6

Vizuelno-grafički aspekt rukopisa

a) Da li su likovni prilozi u funkciji razumijevanja književnog teksta i ostvarivanja obrazovnih ciljeva?

Ocjena: 4

Komentar: Skoro svi likovni prilozi su u funkciji što potpunijeg razumijevanja književnog teksta i ostvarivanju obrazovnih ciljeva.

Ilustracija na str. 159 ne služi u ostvarivanju obrazovnih ciljeva.

Prigovor:

Na str. 159. je, u vezi s odlomkom iz Davičove poeme *Hana*, šest reprodukcija umjetničkih slika iz baštine svjetskog slikarstva. Razlozi da ih se uvrsti u rukopis su, osim korelacije s likovnom umjetnošću, motiv na njima, Dionis - bog plodnosti i vina. Vino je motiv kojim se poetira odlomak, a u vezi s erotikom. Sve to je naznačeno jasno u interpretaciji. Dakle, recenzenti ili ne razumiju Davičovu pjesmu, ili ne žele da se o erotici i vinu (kao simbolu) govori u školi. Međutim, taj prigovor trebali su uputiti sastavljaču NPP-a, koji je erotsku pjesmu uvrstio u program, a ne puritanski se obrušiti na Karačija i Rubensa!

Superrecenzentice odbacuju ovaj članak Prigovora kao neosnovan, bez obrazloženja!

c) Ilustracije u rukopisu imaju jasnu funkciju i razvojno su primjereni.

Ocjena: 4

Komentar: Sve ilustracije u rukopisu nemaju jasnu funkciju i razvojno su primjerene: str. 114, 115, 180.

Prigovor:

Na stranicama 114-115 je strip koji ima jasnu funkciju: osim što uvodi u čitanku taj žanr (medijska kultura!) on je tematski povezan sa osnovnim motivom odlomka iz Pamukovog romana, tako što prikazuje lošu školsku praksu.

Na str. 180 je ilustracija u vezi s *Letećim cirkusom Monti Pajtona*, a primjer je karikature, kojom se objašnjava pojam komedije, kao oblika kritike.

Dakle, u oba slučaja recenzenti pokazuju nerazumijevanje i površnost pri procjeni funkcije ilustracija.

Superrecenzentice odbacuju ovaj članak Prigovora kao neosnovan, bez obrazloženja!

d) Ilustracije se opisuju po potrebi nazivom (potpisom) i popratnim tekstom.

Ocjena: 4

Komentar: Sve ilustracije su ili potpisane ili popraćene tekstom, ali ne uvijek jasno. Str. 134. Ovu fotografiju i popratni tekst izbaciti! Fotografija odvlači pažnju od glavnog motiva interpretacije. Zahtjeve nastavnog sadržaja uskladiti sa ONPP.

Prigovor:

Na str. 134 je već spomenuta ilustracija u vezi s trafikom. Potpisana je i jasno objašnjena popratnim tekstom. Recenzenti tvrde neistinu.

Ilustracija se nalazi u poglavlju koje se bavi rodnom tematikom. Recenzenti su dužni objasniti zašto im je problematiziranje rodnih stereotipa neprihvatljivo, ili šta je u rukopisu u vezi s tim pogrešno.

Superrecenzentice odbacuju ovaj članak Prigovora kao neosnovan, bez obrazloženja!

e) Da li vizuelno-grafički izgled rukopisa podstiče na razvijanje pozitivnog odnosa prema nauci, tehnici, estetici i obrazovanju kod učenika?

Ocjena: 4

Rukopis u potpunosti podstiče na razvijanje pozitivnog odnosa prema nauci, tehnici, estetici i obrazovanju učenika.

Prigovor:

Zašto je onda ocjena 4? Ovo je još jedan primjer neobjektivnosti!

Superrecenzentice odbijaju prigovor kao neosnovan i tačno konstatuju:

U recenziji radni list 6 stavak e) ocjena je 5.

Radni list 7

Etički aspekt rukopisa

a) Rukopis upućuje na univerzalne ljudske vrijednosti;

Ocjena: 4

Komentar: Rukopis upućuje na univerzalne ljudske vrijednosti, ali je dijelom subjektivan., str. 75, 101, 120, 176 ...

str. 75 - Autor je imao pravo na izbor odlomka. Mogao je izabrati odlomak bez „lošeg stila“.
Nije čitanka mjesto za ukazivanje na loš stil.

-str. 101. - Pitanja postavljena u pjesmi su osjetljiva za analizu imajući u vidu inkluziju u nastavi.

-str. 120 - Značaj škole autor/ica ne treba dovoditi u pitanje, sumnju.

-str. 130 - Neprihvatljiva je parodija za Mojsijeve zapovjedi.

-str. 176 - Primjer nije za čitanku. Nemoguć je ovakav način interpretacije u multietničkoj učionici. Potrebno je izbjeći zadnje pitanje jer upućuje na negativne osobine (Šta više voliš? Ili da te ismijavaju ili da ti ismijavaš?... ili... ili...).

Prigovor:

Recenzenti ponavljaju primjedbe koje su već dali iz bog čega su oduzeli bodove.

To što je udžbenik subjektivan nebitno je u procjeni da li udžbenik upućuje na univerzalne ljudske vrijednosti. Recenzenti ponovo umanjuju ocjenu postavljajući zahtjeve izvan pitanja u radnom listu. Na str. 75. je primjer u vezi s Mulabdićem i upravo je odabrani odlomak rijedak primjer iz romana koji afirmiše univerzalne vrijednosti!

Na str. 101. ponavlja se loš argument u vezi s pjesmom Adise Bašić, i opet bez veze s ocjenom etičkog aspekta.

Na str. 120. ponavlja se loš argument u vezi s odlomkom iz romana Orhana Pamuka, iako izbor odlomka i interpretacija upravo ističu univerzalne ljudske vrijednosti.

Na str. 130. ne radi se o parodiji; ističe se univerzalna poruka pjesme Radmile Lazić.

Na str. 176. ponavlja se loš argument, i previđa zalaganje za vrijednosti (poštovanja, solidarnosti, dobronamjernosti...)

Umanjena ocjena po ovom kriteriju svjedoči o tome da recenzentima nije cilj istaći vrijednosti udžbenika nego ga diskvalifikovati bez argumenata.

Superrecenzentice odbacuju ovaj članak Prigovora kao neosnovan, bez obrazloženja!

b) Rukopis njeguje bosanskohercegovački identitet.

Ocjena: 4

Komentar: Rukopis skoro u potpunosti njeguje bosanskohercegovački identitet.

Prigovor:

Nedostaju primjeri zbog kojih je ocjena umanjena.

Kako se to identitet njeguje skoro u potpunosti?

Superrecenzentice ocjenjuju prigovorom osnovanim, ne mijenjaju broj bodova, traže pojašnjenje recenzenata. (Vidi stavak 3b.)

c) Rukopis odražava bogatstvo različitosti bosanskohercegovačkog društva, omogućava sticanje znanja o ravnopravnosti pojedinaca i društvenih grupa te unapređuje pravo na različitost.

Ocjena: 4

Komentar: Rukopis odražava skoro u potpunosti različitosti bh. društva, omogućava sticanje znanja o ravnopravnosti pojedinaca i društvenih grupa te unapređuje pravo na različitosti (str.176).

Prigovor:

Zašto je onda ocjena umanjena? Gdje su negativni primjeri?

Superrecenzentice ocjenjuju prigovorom osnovanim, ne mijenjaju broj bodova, traže pojašnjenje recenzenata. (Vidi stavak 3b.)

d) Rukopis podržava ravnopravnost spolova na prikladan način služeći se imenicama oba roda, posebno u spominjanju zvanja i zanimanja i da li je u rukopisu zastupljen proporcionalan broj tekstova autorica i tekstova čije su junakinje ženskog spola;

Ocjena: 4

Komentar: Rukopis skoro u potpunosti podržava ravnopravnost spolova, služi se imenicama oba roda, posebno u spominjanju zvanja i zanimanja. S obzirom da su programski sadržaji određeni Okvirnim nastavnim planom i programom koji ne poznaje autorice, nego samo autore, stoga autori rukopisa nisu krivi za ovaj segment. Želimo da naglasimo da je ovo jedini rukopis koji je ipak ovome posvetio pažnje tako što je ubacio nekoliko djela autorica. Od (trinaest (13) tekstova izvan ONPP samo su četiri (4) autorice, a ostalih devet (9) su autori.

Prigovor:

Zašto je ocjena 4, ako rukopis zadovoljava kriterij i čak je *jedini koji je vodio računa o zastupljenosti ženske perspektive?*

Nedostaju primjeri zbog kojih je ocjena umanjena.

Kada autori unaprijede NPP i uvrste autorice, recenzentski tim ih ne nagradi. Kada ne uvrste lektiru, koja također nije predviđena NPP-om, recenzenti oduzmu bodove. Ovakva nedosljednost ukazuje na to da recenzenti imaju jasnu tendenciju diskvalifikovanja udžbenika.

O tome koliko recenzenti doslovno razumiju kriterij ravnopravnosti spolova svjedoči njihova statistika: "trinaest (13) tekstova izvan ONPP samo su četiri (4) autorice, a ostalih devet (9) su autori."

Slika je drugačija ako se gleda dalje od spola autora/autorica:

Od pomenutih 14 tekstova u sedam su junakinje žene, ili su one tema ili se ističe ženska perspektiva. Ostali su također uvršteni kao ispravak lošeg NPP-a, jer govore o nepravdi prema Romima i o hendikepiranim.

Superrecenzentice ocjenjuju prigovorom osnovanim, ne mijenjaju broj bodova, traže pojašnjenje recenzenata. (Vidi stavak 3b.)

e) Rukopis objektivno i vjerodostojno prikazuje kulture, religije i civilizacije, te etničke i religijske grupe.

Ocjena: 4

Komentar: Rukopis u nedovoljnoj mjeri na objektivno i vjerodostojno način prikazuje kulture, religije i civilizacije te etničke i religijske grupe: str. 134, 101, 120, 176... Treba otkloniti i ispraviti činjenice, pitanja, naslove i ilustracije!

Prigovor:

Recenzenti se PONOVO pozivaju na iste primjere, bez dokaza da udžbenik zadovoljava kriterij.

Indirektna optužba, da rukopis ne prikazuje objektivno i vjerodostojno *kulture, religije i civilizacije te etničke i religijske grupe* je ozbiljna i zahtijeva iznimno uvjerljivu argumentaciju!

Na str. 134. je ilustracija kampanje protiv *trafikinga*. Šta u vezi s tim treba otkloniti ili ispraviti?

Šta tu nije objektivno i vjerodostojno?

Na str. 101. je pjesma Adise Bašić; koja je religija i na koji način u toj pjesmi prikazana neobjektivno?

Na str. 120. je odlomak iz djela *Istanbul*. Koju *kulturu, religiju i civilizaciju te etničku i religijsku grupu* nobelovac Orhan Pamuk ne prikazuje DOVOLJNO objektivno i vjerodostojno.

Recenzenti su ocjenu u ovom bitnom kriteriju površno, ne udubljujući se u motive autora rukopisa. Time su demonstrirali nesposobnost da prepoznaju etičke vrijednosti, što je jedan od ključnih problema njihovog ukupnog angažmana.

Superrecenzentice odbacuju ovaj članak Prigovora kao neosnovan, bez obrazloženja!

Slijedi drugi dio prigovora, na recenziju *prvoplasiranog* rukopisa, pod šifrom *Puhovac 2 (BHS-11)*.

Prvoplasirana čitanka šifra Puhovac 2 Prigovor na ocjenu recenzenata.

Radni list 1.

Odnos rukopisa i Okvirnog nastavnog plana i programa za predmetnu oblast koja se recenzira.

Ocjena: 5

Recenzenti tvrde:

- a) *rukopis je u potpunosti usklađen sa Okvirnim nastavnim planom i programom*
- b) *rukopis posjeduje dobar uvodni dio kojim se autor na eksplicitan način obraća učenicima i učenicima i objašnjava šta ih očekuje u ovom udžbeniku*

Recenzenti hvale i *Lektirni kutak* iako naglašavaju da:

- c) *nedostaje prijedlog kako valjano obraditi lektiru, ali to i nije bilo predviđeno Okvirnim nastavnim planom i programom*
- d) *interesantno je objašnjena Medijska kultura.*
- e) *autor je koristio mnogo imena vrsnih naših i svjetskih teoretičara književnosti.*

Prigovor:

Sve navedene **tvrdnje** recenzenata **nisu tačne**.

- a) Čitanka umjesto odlomka iz drame Nedžada Ibrišimovića *Zmaj od Bosne*, nudi odlomak iz pripovijest *Zmaj od Bosne* Nedžada Ibrišimovića.

Superrecenzentice odbijaju prigovor kao neosnovan jer:

"U ONPiP piše - 26. N. Ibrišimović: *Zmaj od Bosne*, odlomak."

Superrecenzentice ne daju tumačenje o tome da li je u NPP roman ili drama N. Ibrišimovića. Radi li se o propustu, ili je svejedno obrađuje li se jedno djelo ili drugo. U NPP-u se naslov djela nalazi između dvije druge drame, u dijelu sadržaja koji se odnosi na dramu. U NPP-u je predviđena drama a ne pripovijest. Superrecenzentice pred svim ovim dostupnim i provjerljivim činjenicama žmire i opravdavaju grešku autora rukopisa i previd recenzenata.

- b) Autori/autorice se u uvodu ne obraćaju učenicima/učenicama na eksplicitan, nego na nejasan način. Primjer:

„Tumačenje teksta... je etapa u kojoj tragaš za smislom i mogućim značenjima književnog teksta koji se obrađuje, etapa u kojoj sučeljavaš vlastiti doživljaj teksta s ponuđenim interpretacijskim alatima. Pokušali smo te potaknuti da o svakom književnom djelu razmišljaš kao o tekstu otvorenom za brojne interpretacije koje poštuju postojanje razlika među čitaocima. Ponudili smo i zadatke različitog nivoa složenosti, i dodijelili ti nevidljivog tumača teksta koji će ti ponekad ponuditi lepezu odgovora i potaknuti te na razmišljanje u pravcu bogatijeg razumijevanja književnosti.“

- c) *Lektirni kutak* kao dio u udžbenika je potpuno nepotreban jer autori nikako ne pomažu učenicima da razumije književno djelo koje je predviđeno kao lektira u IX razredu. Naime, oni samo navode biografiju pisca, kratak (ponekad i neprilagođen uzrastu) tekst o samom djelu te jedan odlomak. Biografije pisaca kopiraju iz prethodnog sadržaja, tako da se one u ovom djelu ponavljaju, što je nepotreban gubitak prostora. Iza dobre namjere, koju recenzenti vide, stoji loša realizacija. Šta je zadaća recenzenata: da cijene dobre namjere ili kvalitet rukopisa?

d) Dio *Medijska kultura* nudi niz podataka koji ni na koji način nisu prilagođeni uzrastu i ne razlikuju se ni po čemu od bilo koje knjige koja suhoparno govori o filmu. Uostalom, šta znači da je nešto interesantno i kako se to procjenjuje?

Superrecenzentice jednim odgovorom odbijaju kao neosnovane sva tri stavka Prigovora uz obrazloženje:

"Podnosilac prigovora u navedenim stavcima iznosi svoj subjektivan, ničim objektivno argumentovan, stav o tome šta je jasno a šta nejasno, šta je potrebno a šta nepotrebno..."

Naprotiv, argumenti su navedeni: ponavljanje sadržaja, površnost u vezi s lektirnim kutkom, nejasna uputstva: kako se sučeljava doživljaj teksta sa interpretacijskim alatima? Šta to znači? Kako to učenik treba da shvati? U jednoj rečenici tri puta se ponavlja imenica tekst...

Šta je za superrecenzentice argument, i šta je objektivno, ako navedeni primjeri nisu?

e) U literaturi, koja je navedena na kraju rukopisa, navedeno je samo jedno ime vrsnog teoretičara književnosti – Zdenka Lešića; nejasno je gdje su u rukopisu recenzenti prepoznali *mnogo imena naših i svjetskih teoretičara*. No, ni pozivanje na prof. dr. Zdenka Lešića ne može pomoći pred primjerima nejasne definicije književno-teorijskih pojmova:

„Lirska pjesma kraće je književno djelo napisano najčešće u stihu. Iskazuje različita osjećanja i misli. U nekim su pjesmama jače iskazana osjećanja, a u nekima misli. Najčešća je pojava da su i osjećanja i misli međusobno čvrsto isprepleteni.“ (str 46.)

„Proza je tekst koji se razvija kontinuirano, prelaženje rečenica iz reda u red je slobodno i nije uvjetovano unutaršnjim zahtjevima teksta. Po tome je prozni tekst srodan linearnom toku žive riječi u kojem se rečenice također slobodno nižu jedna iza druge.“ (str 59)

„U romanima retrospekcija često ima oblik prisjećanja glavnog junaka vlastite prošlosti.“ (str 64.)

Recenzentima je promaklo da se, iako nije u programu, u rukopisu nalazi narodna romansa *Djevojka svezala hvalisava momka*, koja je verzija romanse *Hadži Musić Meho*, iz Čitanke izdavača NAM-a za sedmi razred, Tuzla, 2010. godine. Šta je obrazloženje autora rukopisa da đaci obrađuju isti motiv u 7. i 9. razredu, a da uz pjesmu stoji potpuno ista ilustracija? (Dakle, riječ je ili o istom izdavaču, ili o plagijatu!) Zar ne postoje romanse s drugim motivima, i izvan bošnjačke usmene tradicije? Zašto se raznolikost bosanskohercegovačkog društva ne prikazuje na bogatstvu usmene tradicije i drugih naroda i manjina? Šta je razlog da se, kao primjer lirske pjesme, ponovo daje sevdalinka?

Superrecenzentice konstatuju:

"Podnosilac prigovora tvrdi da je navedeno 'ime vrsnog teoretičara književnosti Zdenka Lešića' a za definicije iz Teorije književnosti istog autora tvrdi da su nejasne.

Naime, u teoriji književnosti, Z. Lešić piše: 'Prozni tekst se razvija kontinuirano. Prelaženje rečenica iz reda u red je slobodno i sasvim arbitrarno, više određeno nekim slučajnim okolnostima (dužinom tiskanog retka) nego unutaršnjim zahtjevima teksta. Po toj svojoj kontinuiranosti prozni tekst je srodan linearnom toku žive riječi, u kojoj se rečenice također nižu jedna za drugom. I latinski izraz proza - oratio, 'izravni govor' sugerira tu srodnost proze i žive riječi.'" Ova definicija je data u rukopisu BHS-11 na str. 59."

Superrecenzentice lažu. Na str. 59. data je definicija navedena u Prigovoru:

"Proza je tekst koji se razvija kontinuirano, prelaženje rečenica iz reda u red je slobodno i nije uvjetovano unutaršnjim zahtjevima teksta. Po tome je prozni tekst srodan linearnom toku žive riječi u kojem se rečenice također slobodno nižu jedna iza druge."

Parafraziranjem Lešićeve definicije i njenim skraćivanjem izgubljena je jasnoća. Po čemu je prozni tekst srodan linearnom toku žive riječi: po tome što rečenice prelaze iz reda u red slobodno?

Da li superrecenzentice a preko njih i nadležna Ministarstva podržavaju praksu ovakvo plagijatorskog odnosa prema literaturi? Je li ovo primjer koji treba dati učenicima u vezi s tačnim citiranjem i korektnim navođenjem izvora?

Radni list 2.

Naučnostručna vrijednost rukopisa

a) Da li je korištena terminologija i objašnjenje pojmova usklađeno sa provjerenim i općeprihvaćenim teorijama?

Ocjena: 5

Komentar: **Korištena terminologija i objašnjenja pojmova su u potpunosti usklađena sa provjerenim i općeprihvaćenim teorijama. Objašnjenja su kvalitetna, ali su primjeri izostali.**

Prigovor:

Objašnjenja nisu kvalitetna. Naprimjer:

„Lirska pjesma kraće je književno djelo napisano najčešće u stihu. Iskazuje različita osjećanja i misli. U nekim su pjesmama jače iskazana osjećanja, a u nekima misli. Najčešća je pojava da su i osjećanja i misli međusobno čvrsto isprepleteni.“ (str 46.)

„Proza je tekst koji se razvija kontinuirano, prelaženje rečenica iz reda u red je slobodno i nije uvjetovano unutarnjim zahtjevima teksta. Po tome je prozni tekst srodan linearnom toku žive riječi u kojem se rečenice također slobodno nižu jedna iza druge.“ (str 59)

„U romanima retrospekcija često ima oblik prisjećanja glavnog junaka vlastite prošlosti.“ (str 64.)

I još:

Lirske pjesme ritmičnost ostvaruju kroz strofe i stihove (između ostalog).

Uspavanke imaju stišanu melodiju i ritam koji predočava ljuljanje kolijevke.

Romansa je pjevana na sličan način kao i balada, ali vedrijim tonom.

Historijski/povijesni roman prikazuje radnje iz bliže ili dalje prošlosti u odnosu na vrijeme pisanja. U njemu se prikazuju historijski događaji i obično autentični likovi kao nosioci historijskih ideja.

Superrecenzentice konstatuju da:

"Podnosilac prigovora u ovom stavku iznosi svoj subjektivan, ničim objektivno argumentovan stav, da objašnjenja nisu kvalitetna."

Kad Prigovor nudi detaljnu argumentaciju, superrecenzentice bez kontrargumentacije proglase prigovor neosnovanim. Kad argumentacija u Prigovoru izostane, jer su primjeri takvi da je očigledno (pogotovo bi stručnjacima to moralo biti!) u čemu je problem, superrecenzentice odbiju prigovor jer nije objektivno argumentovan.

Nije li njihov posao bio, kad im je skrenuta pažnja na primjere, da provjere zaključke recenzije i pruže odgovor na pitanje: s kojim su provjerenim naučnim teorijama usklađene navedene izjave.

Šta bi Prigovor uopšte tu imao da argumentuje, kad je teret dokaza na recenzentima?

One to ne čine, nego odbacuju Prigovor. Time prihvataju i podržavaju vrijednosne i stručne nalaze recenzenata i metod kojem je cilj diskvalifikacija s pozicija moći, bez navođenja primjera i bez korektno argumentacije.

Šta je za superrecenzentice kvalitet npr, objašnjenja: *U nekim su pjesmama jače iskazana osjećanja, a u nekima misli. Najčešća je pojava da su i osjećanja i misli međusobno čvrsto isprepleteni.*“

Kako se misli jače iskazuju, i o kakvoj čvrstoj isprepletenosti se radi? Koja teorija književnosti barata tim terminima? Jesu li Ajvanho i Robin Hud autentični likovi, koje istorijske ideje oni nose?

Da li je za ritam bitno kroz šta se ostvaruje (kroz strofe i stihove) ili kojim elementima jezičkog izraza se gradi? U čemu je jasnoća prilog "kroz" u ovom iskazu?

b) Da li su činjenice koje se navode u rukopisu tačne i zasnovane na naučnim teorijama?

Ocjena 5.

Komentar: Sve činjenice koje se navode u rukopisu su u potpunosti tačne i zasnovane na naučnim teorijama koje učenik može u potpunosti razumjeti, a praktična primjena nužno je primjerena stepenu učeničkog psihofizičkog razvoja. Veoma uspješno i pregledno izvedene su generalizacije.

Prigovor:

Sljedeće činjenice nisu tačne:

Knjiga o Njemačkoj Miloša Crnjanskog nije esej kako se tvrdi u rukopisu (str. 123) nego knjiga eseja. Esaj pod tim imenom ne postoji. Knjiga nikada nije štampana nakon 1931. i nejasno je zašto je autori/autorice navode kao podatak koji se tiče učenika.

„*Metaforu zovemo skraćenim poređenjem jer se u njoj izostavljaju riječi: poput, kao, nalik...*“ (str. 30) Netačno – u metafori, za razliku od poređenja nema često ni riječi s kojom *se poredi*.

Praktična primjena nije nužno primjerena *stepenu učeničkog psihofizičkog razvoja* u, recimo, ovim primjerima:

„*Pjesma početka gradi jednu sveobuhvatnu viziju svijeta u koju sabire vrijeme i prostor. Kolika je protežnost vremena, a kolika prostora u toj viziji? U šta je zagledan lirski subjekt dok je gradi? Ko gospodari tim prostorom?*“ (str. 49 – tumačenje teksta *Zašto tone Venecija*, Abdulaha Sidrana)

Tvrdnja da je *većina stećaka ispisana bosančicom* nije zasnovana na naučnim teorijama. Naprotiv, paleografski pristup, koji je ovdje mjerodavan, ne tvrdi ništa slično. Vidi radove:

Đorđić, Mošina, Gabrić-Bagarić, Nakaš. (U navedenoj literaturi ne vidi se na koga se autori/autorice pozivaju u vezi s gornjom tvrdnjom.)

Superrecenzentice su upućene na naučnu literaturu ali se i one pozivaju na wikipediju:

"*Po raznim brojanjima, stećaka ima oko 60.000, no onih s natpisima je daleko manji broj. Marko Vego je u svojoj reprezentativnoj zbirci epigrafike naveo oko 400 natpisa. Manji je broj iz 12. i 13., dok je većina iz 14. i 15. vijeka. Osim najstarijih, najveći je dio pisan bosančicom, a gnomskim iskazima o životu i ljudskoj sudbini neki dostižu i umjetničku vrijednost (koja je inspirirala Maka Dizdara, bosanskohercegovačkog pjesnika i sastavljača antologije starih bosanskih tekstova)."*

Pri tome ne navode link na kojem se njihov citat može provjeriti. (sic!) Ko je autor citiranog članka i koje su njegove stručne i naučne reference u poređenju s navedenim autorima?)

I još: Koja i zašto baš ta wikipedija je korištena?)

c) Da li su književni tekstovi korektno preneseni i da li su navedeni izvori odakle su preuzeti?

Ocjena: 4

Komentar: Skoro svi književni tekstovi su korektno preneseni uz navođenje izvora odakle su preuzeti.

Prigovor:

Recenzenti izmišljaju - pobjednički rukopis ne nudi izvor ni za jedno književno djelo – ne piše iz kojeg izdanja je preuzet tekst.

Također, potpuno neprofesionalno, rukopis preuzima biografije pisaca s Wikipedije, a da to nigdje ne navodi. Recenzenti ne sankcionišu eklatantan primjer intelektualne krađe!

Primjer:

U rukopisu:

Silvije Strahimir Kranjčević (1865-1908) hrvatski je i bosanskohercegovački pjesnik rođen u Senju gdje je pohađao školu, ali je zbog svoje buntovne naravi napustio gimnaziju prije mature. Kratak boravak u Rimu, gdje je trebao postati svećenik, ostavio je trajni neizbrisivi trag u njegovoj osjećajnosti i njegovu pjesništvu. U Zagrebu je završio jednogodišnji učiteljski tečaj i s diplomom učitelja odlazi na službu u Bosnu i Hercegovinu. Mostar, Livno, Bijeljina i Sarajevo gradovi su u

kojima je živio i pjesnički sazrijevao. Prvu pjesmu zavjet objavio je u časopisu Hrvatska vila neposredno prije odlaska u Rim. Objavio je zbirke pjesama: *Bugarkinje, Izabrane pjesme, Trzaji i Pjesme*. (str 35 u rukopisu)

U Wikipediji:

Silvije Strahimir Kranjčević (Senj, 17. februar 1865. - Sarajevo, 29. novembar 1908.), hrvatski i bosanskohercegovački pjesnik, najznačajniji pjesnik realizma u Hrvatskoj, te političar pravaške provenijencije.

Silvije Strahimir Kranjčević je rođen u Senju, gdje pohađa školu. Zbog svoje buntovne naravi napušta gimnaziju bez mature. Elitni zavod Germanico-Hungaricum u Rimu, gdje je trebao postati svećenik, napušta vrlo brzo jer u sebi ne osjeća svećenički poziv. Taj kratki boravak u Rimu ostavio je ipak trajni, neizbrisivi trag u njegovoj osjećajnosti i njegovu pjesništvu. U Zagrebu završava jednogodišnji učiteljski tečaj iz slovničko-historijske grupe, i s diplomom učitelja "na građanskim kolah" odlazi službovati u Bosnu i Hercegovinu, jer u Khuenovoj Hrvatskoj za njega nije bilo mjesta. Mostar, Livno, Bijeljina, Sarajevo su njegove životne postaje i gradovi u kojima nije samo ostvarivao svoju egzistenciju nego i pjesnički sazrijevao.

Prvu pjesmu objavio je u časopisu "Hrvatska vila" (Zavjet, 1883.), mjesec-dva prije odlaska u Rim. http://bs.wikipedia.org/wiki/Silvije_Strahimir_Kranj%C4%8Devi%C4%87

Biografije su preuzete s Wikipedije i za Vojislava Ilića, Tina Ujevića, Antuna Branka Šimića, Vasko Popa, Puškina, Nazora...

Superrecenzentice odbacuju navode Prigovora kao neosnovane, uz obrazloženje:

"U rukopisu podnosioca Prigovora na str 126 piše: Ideja vodilja Wikipedije je veoma plemenita: njen krajnji cilj je sabrati sve znanje svijeta i staviti ga na raspolaganje svim ljudima na planetu. Wikipedia je djelo dobrovoljaca... (i doslovce bilo tko može preuređivati bilo koji wikipedijski članak. Nastaje dobrovoljnim anonimnim radom amatera, potpuno je besplatna, nema niti jedne reklame, - izostavljeno iz citata, sic!) a kvalitetom je ravna najboljim svjetskim enciklopedijama. Konstatujemo: navedeni dobrovoljci mogu koristiti iste izvore koje su koristili i autori rukopisa BHS-1."

Superrecenzentice opravdavaju intelektualnu krađu, dovodeći u istu ravan autore wikipedije (besplatna, volonterska, otvorena) i autore udžbenika (nije besplatan, podložan kontroli kvaliteta i nepromjenjiv).

Pri tome ne navode koje su to iste izvore koristile poznate autorice i nepoznati volonteri, i ne konstatuju da ti izvori, koji god bili, nisu navedeni, što je suština prigovora!

Otvoreno pristrane i uporne u svom nastojanju da odbiju sve prigovore na kvalitete njihove čitanke, superrecenzentice pretpostavku sučeljavaju argumentu. Je li to referenca *stručnosti* na osnovu koje im je povjeren zadatak superrecenziranja?

d) Da li se u rukopisu pojavljuju ozbiljne materijalne greške ili greške druge prirode koje su takvog karaktera da se rukopis smatra nekvalitetnim (postojanje i obim materijalnih grešaka u rukopisu potrebno je posebno istaknuti)?

Ocjena: 4

Komentar: U rukopisu nema materijalnih grešaka niti grešaka druge prirode zbog kojih bi se rukopis smatrao nekvalitetnim.

Prigovor:

Na str. 10 odlomku iz pjesme *Lipa Naza* traži se od učenika/učenica da prepoznaju gradaciju iako je u pjesmi nema.

Na strani 34. tvrdnja da je *opkoračenje* stilska figura također je materijalna greška:

(Brojna prenošenja rečeničkoga niza preko metričkih granica (cezura i kraja stiha) doprinose da se stihovi izgovaraju ushićeno, 'u jednom dahu'. Kako se zove ova stilska figura?)

U *Teoriji književnosti* Zdenka Lešića koju rukopis navodi kao izvor literature (Sarajevo Publishing, 2005) stoji: *Opkoračenje se definiše kao prenošenje rečeničkog niza preko metričkih granica* (cezure i kraja stiha, str. 213.). Slično je i u *Rečniku književnih termina*.

Uz odlomak iz Pamukovog *Istanbula* je i usvajanje pojma *autobiografski roman* (str. 110), čime se sugerira da je *Istanbul* roman. Niti ONPP-om nije predviđeno da se u IX razredu rade biografski romani niti ijedno od ponuđenih djela jeste biografski roman.

Superrecenzentice konstatuju da je prigovor neosnovan, uz konstataciju:

"*Naime, u pjesmi Lijepa Naza gradacija (pojačavanje predodžbe) data je u stihovima: tri bi momka premamila, i Aliju Sarajliju i Mehmeda Kujundžiju... Također, u prvoplasiranom udžbeniku, na str. 34. piše 'Dio rečeničkog niza (dio stiha) može se prenijeti ili u naredni stih, narednu strofu. Oba dijela rečeničkog niza ili oba dijela stiha tada izgovaramo bez pauze jer čine jednu misaonu cjelinu. Ovo prenošenje rečeničkog niza preko metričkih granica (cezure i kraja stiha) zove se opkoračenje.'*"

Iako Prigovor ukazuje na dvije greške, superrecenzentice se bave samo jednom. Prigovor ukazuje na to da pobjednički rukopis opkoračenje proglašava stilskom figurom, a superrecenzentice nalaze na drugom mjestu korektnu definiciju opkoračenja. Da li je opkoračenje figura, pa prema tome da li je pitanje postavljeno pogrešno, to i dalje ne znamo. Superrecenzentice ponovo advokatišu u korist favorizovanog udžbenika, ignorišući činjenice iz Prigovora.

O kakvom se pojačavanju predodžbe radi u stihovima *tri bi momka premamila, i Aliju Sarajliju i Mehmeda Kujundžiju*? U čemu je Mujo pojačan u odnosu na Aliju? Zašto su tri momka slabija od jednog? Je li bolje biti kujundžija nego Sarajlija?

Superrecenzentice rastežu definicije stilskih figura za interes rukopisa koje neobjektivno štite.

Nabrajanje nije gradacija. Da su u pjesmi data nakon *tri momka* tri imena sa tri zanimanja uz svako ime, poredana po stepenu bavljenja ljepotom, imali bismo primjer gradacije. (Figure na kojoj se često gradi cijela struktura lirske pjesme, ili zapleta epske...)

Najzad, ne znamo ni da li je *Istanbul* roman ili nije.

e) Da li rukopis zastupa načela objektivnosti, istinitosti i razvija kritičko mišljenje? (Ako u rukopisu ima primjera indoktrinacije, navesti ih!)

Ocjena 5

Komentar: Rukopis u potpunosti zastupa načela objektivnosti, istinitosti te razvija kritičko mišljenje, a to se uspješno realizira u etapi *Kreativni rad*.

Prigovor:

Rukopis ne zastupa načela objektivnosti.

Naprimjer, navodi činjenicu da je Nedžad Ibrišimović bio kandidat Društva pisaca za Nobelovu nagradu za književnost, a to propušta da kaže za Miroslava Krležu koji je bio kandidovan dva puta. I inače, biografije bošnjačkih pisaca imaju drugačiji tretman, iscrpnije su i navode detalje kojima se ističe kvalitet. (Zašto se to ne radi sa svim piscima?)

U etapi *Kreativni rad* se ne vidi razvijanje kritičkog mišljenja, kako tvrde recenzenti. Evo nekoliko zadataka za učenike iz te etape:

- Pjesmu pročitaj glasno.
- Sidranove pjesme s ovom tematikom nose pečat njegova snažnog emocionalnog i moralnog (etičkog) angažmana. Potraži njegovu zbirku pjesama *Sarajevski tabut* i prepoznaj/izdvoji pjesme u kojima u naglašeno emocionalnom tonu Sidran propituje prisustvo moralnih vrijednosti u savremenom svijetu.
- *Tvrđava* je savremeno djelo čija se radnja može desiti u ma kojem društvu i bilo kada. Pronađi roman i pročitaj ga a svoje utiske zabilježi u Dnevnik čitanja.
- Protumači naslov novele (*Mrak na svijetlim stazama*)

- Jačica Šafran jedan je nesrećni i odgurnuti čovjek izložen podsmijehu i poniženju onih koji nisu razumjeli njegovu prirodu i/ili nisu suosjećali s njegovim siromaštvom.
- Šta ovu novelu čini snažnom antiratnom prozom (*Bitka kod Bistrice Lesne*)?

Također, primjer indoktrinacije, koju recenzenti ne prepoznaju, jeste cijeli *motivacijski kutak* uz pjesmu *Zapis o zemlji*. Ne spominje se da na stećcima ima ćirilice, a tvrdi se, bez uporišta u nauci, da su stećci obično ukrašeni uklesanim prizorima iz života (što nije tačno, samo je vrlo mali broj stećaka ukrašen) i da je većina ispisana bosančicom, pri čemu se ne objašnjava šta je bosančica.

Superrecenzentice odbijaju navod Prigovora kao neosnovan, uz izjavu:

"Podnosilac prigovora iznosi svoj subjektivan, ničim objektivnim argumentovan stav da biografije bošnjačkih pisaca imaju drugačiji tretman."

Izjava je laž. U navodu prigovora dati su objektivni parametri - količina i vrsta informacija, dužina teksta, i sl. Superrecenzentice ih ničim ne pobijaju i umjesto toga svoju neobjektivnost pripisuju autorima prigovora.

O ostalim navodima Prigovora se ne izjašnjavaju, iako oni pružaju niz primjera sugestivnih pitanja kojima se ne razvija kritičko mišljenje. Isto tako ukazivanje na indoktrinaciju nije razmatrano.

Radni list 3.

Pedagoško-psihološki aspekt rukopisa

a) Nastavna materija je po svom sadržaju, načinu prezentiranja, dužini rečenice i obimu prilagođena uzrastu učenika, primjerena njegovom spoznajnom sklopu i iskustvenom nivou (da li je jezik rukopisa jasan i učenicima razumljiv).

Ocjena: 5

Komentar: Nastavna materija je u potpunosti po svom sadržaju, načinu prezentiranja, dužini rečenice i obimu prilagođena uzrastu učenika, primjerena njihovom spoznajnom sklopu i iskustvenom nivou. Jezik rukopisa je jasan i učenicima razumljiv.

Prigovor:

Netačno. Navodimo primjere nejasnog, nerazumljivog i lošeg stila:

i. *Balada o Morićima potresno slika neodvojivost pojedinca, porodice i društva. Polazeći od pojedinca (majka, braća Morići, Dizdar-aga...), balada prelazi na sliku obiteljskih odnosa (obostrana ljubav i briga majke i sinova), da bi to zaokružila slikom odnosa društva prema obiteljskim vrijednostima kao što su međusobna ljubav i briga (odnos vlasti prema braći Morić i njihovoj majci).* (str. 15)

ii. *Koji stih sevdalinke dramatično kontrastira ovim slikama? U sevdalinci ljepota „dunjaluka“ snažno kontrastira smrti. Čemu kontrastira „svilen gajtan“ u stihu balade: „Oko vrata svilen gajtan“?* (str. 16)

iii. *Pjesma dočarava Romima magnetično privlačnu jednostavnost života u prirodnom ambijentu. On je umirujući dekor koji je harmoniziran željom svake majke da djetetu omogući udobnost i sigurnost.* (str. 21)

iv. *Poema neobičnim asocijacijama dočarava „rasprskavanje“ ljubavi spajajući međusobno vrlo udaljena značenjska polja i tako obogaćuje prostor imaginacije.* (str. 27)

v. *Tumačenje teksta... je etapa u kojoj tragaš za smislom i mogućim značenjima književnog teksta koji se obrađuje, etapa u kojoj sučeljavaš vlastiti doživljaj teksta s ponuđenim interpretacijskim alatima. Pokušali smo te potaknuti da o svakom književnom djelu razmišljaš kao o tekstu otvorenom za brojne interpretacije koje poštuju postojanje razlika među čitaocima.* (str. 5)

vi. (...) *u modernoj poeziji poeme često gube narativne elemente a jačaju lirsku komponentu. Poema je izrazito lirska te se približava lirskoj ljubavnoj pjesmi. Prisjeti se: Lirska pjesma u kojoj pjesnik*

iskazuje intimna osjećanja ljubavi, čežnje, radosti ili bola zbog neuzvraćene ili nesretne ljubavi zove se lirska ljubavna pjesma. (str 28)

Superrecenzentice odbijaju navod Prigovora kao neosnovan, uz komentar:

"Podnosilac prigovora iznosi svoj subjektivan, ničim objektivnim argumentovan stav o 'nejasnom, nerazumljivom, lošem stilu'."

Rečenica u kojoj se ista imenica ponovi tri puta je superrecenzenticama primjer dobrog stila.

Rečenica *Poema neobičnim asocijacijama dočarava „rasprskavanje“ ljubavi spajajući međusobno vrlo udaljena značenjska polja i tako obogaćuje prostor imaginacije* superrecenzentice smatraju uzornom (ocjena 5) po primjerenom *spoznajnom sklopu* četrnaestogodišnjaka. Itd.

Niti jedan od šest ponuđenih primjera superrecenzentice ne analiziraju, nego ponovo optužuju autore Prigovora za subjektivnost, iako su podvlačenjem oni ukazali na problematično mjesto i pružili argument.

Umjesto da prihvate ili ospore ponuđenu argumente superrecenzentice ih namjerno previđaju i izjavljuju da je nema.

b) Rukopis teži individualizaciji nastavnog procesa, uključujući i prilagođenost za samostalan rad učenika.

Ocjena: 4

Komentar: (...) Za svakog prosječnog učenika ovaj rukopis nudi mogućnost samostalnog rada. Autor/ica je ponudila 8 etapa u procesu obrade svake nastavne jedinice što je dobar put za učeničku komunikaciju s tekstom. Učenici kroz etape, prelazeći iz jedne u drugu postepeno savladavaju sadržaje na jednostavan i zanimljiv način.

Prigovor:

Etape u obradi teksta ne pomažu da učenik radi samostalno. Već smo naveli nekoliko rečenica koje učenici ne mogu razumjeti ne samo što nisu prilagođene uzrastu, već što svojom konstrukcijom ne daju precizno značenje. Također, etape su formalno navedene, u rukopisu se često miješaju etape *tumačenje teksta* i *kreativni rad* jer je interpretacija teksta prisutna i u jednoj i drugoj etapi.

Naprimjer u *kreativnom radu* su i sljedeća pitanja koja ili ne trebaju uopće biti postavljena učenicima ili mogu biti sastavni dio *tumačenja teksta*:

- *Kakva je Ujevićeva vizija pjesništva?* (str. 30)

- *Izdvoji osnovne i sporedne motive u pjesmi* (str. 35)

- *Prokomentiraj stihove s početka ovog odlomka* (str. 60)

- *Šta o Ahmetu Šabi saznaješ iz sljedeće njegove rečenice:* „*Volio sam sve što nije rat, volio sam mir.*“ (str. 64)

S druge strane, kreativni rad često traži od učenika da pročitaju knjigu, napišu pismeni sastav, pogledaju link na *Youtubeu*.

Superrecenzentice ne odgovaraju na ovaj navod iz Prigovora, nego prenose na njega zaključak iz prethodnog stavka. Iako navod prigovora ukazuje na netačnu tvrdnju recenzenata, time se one na bave. Iako je njihova zadaća morala biti da ocijene rad recenzenata, one to sistematično izbjegavaju. Prigovor nudi polazne tačke za analizu većih cjelina pobjedničkog rukopisa, iz koje bi se vidjelo zašto on ne zaslužuje maksimalne ocjene, ali one ne idu tim tragom i ne bave se analizom rukopisa nego u pravilu diskvalifikacijom Prigovora.

e) Da li su činjenice, novi pojmovi, definicije i termini u funkciji razumijevanja književnog djela i ispunjavanja zahtjeva Okvirnog nastavnog plana i programa;

Ocjena: 5

Komentar: Činjenice, novi pojmovi, definicije i termini su u funkciji razumijevanja književnog djela i razvijaju sposobnost argumentiranja i zaključivanja, sposobnost kritičkog

promatranja i analitičkog pristupa datoj pojavi. U potpunosti ispunjavaju zahtjeve Okvirnog nastavnog plana i programa.

Prigovor:

U rukopisu se ne govori o poziciji pripovjedača iako je to zahtjev ONPP-a.

Superrecenzentice odbacuju navod prigovora kao neosnovan, uz obrazloženje:

"O poziciji pripovjedača u rukopisu BHS-11 govori se npr. na str. 68 u dijelu Književni pojmovi. Pričanje u 1. i 3. licu: U proznim tekstovima priča se može pričati i u prvom licu (koristi se njemački termin ich-form) i u 3. licu (er-form)."

Superrecenzentice ponovo natežu činjenice u korist "svog" rukopisa. Pričanje u 1 i 3. licu nije isto što i pozicija pripovjedača u priči. Ne pominju se ni pripovjedač ni priča, a cijela opaska data je bez adekvatnog primjera i bez veze s tekstom.

f) Da li i u kojoj mjeri rukopis otvara mogućnost za produktivno učenje i različite vrste intelektualnih operacija u skladu sa uzrasnim i spoznajnim sposobnostima učenika;

Ocjena: 5

Komentar: Rukopis otvara mogućnost za produktivno učenje i različite vrste intelektualnih operacija u skladu sa uzrasnim i spoznajnim sposobnostima učenika. Kod učenika razvija intelektualne operacije otkrivanja logičko-sadržajne strukture djela i uočavanja psihološko - spoznajne usmjerenost fragmenata teksta. Iz svakog književnog teksta koji predstavlja jedinstvenu duhovnu pojavu nudi se dublje pronicanje u suštinu, ali nikad i ne dovršava razumijevanja smisla i oblika.

Prigovor:

Na koji način ovi dijelovi rukopisa otvaraju mogućnost za produktivno učenje i različite vrste intelektualnih operacija u skladu sa uzrasnim i spoznajnim sposobnostima učenika:

- Pjesma Moj dom uzvišenim tonom dočarava izrazito intimni doživljaj domovine. Domovina se poistovjećuje sa čovjekovim najintimnijim prostorom – njegovim „domom“. Gdje se „uznosi“ ova vizija domovine u završnim stihovima pjesme? (str. 34)

- Meša Selimović u Tvrđavi veli kako samo "neiskustvo i ludost" čovjeku "daju krila", i da je "najveća mudrost u životu" da "čovjek pronađe pravu ludost". Kako razumijevaš ovu misao? (104)

- Građanski, malograđanski i seoski svijet, intelektualci, službenici, oficiri i političari našli su u Nušićevom djelu osvjetljenu svoju intimnu sliku koju su brižno skrivali na dnevnom svjetlu. (115)

- Discipliniran u upravljanju svojim osjećanjima vitez Ajvanho predstavlja vjernog podanika koji prerasta u simbol odanosti kralju.

Superrecenzentice odbijaju navod Prigovora kao neosnovan, uz komentar:

"Podnosilac prigovora iznosi svoj subjektivan, ničim objektivnim argumentovan stav."

Ponovo, umjesto da odgovore na jasno postavljena pitanja u Prigovoru, superrecenzentice ta pitanja proglašavaju stavom i izbjegavaju konkretne odgovore. Da li je ovakva arogancija ono što je izdavač platio da bi superrecenzija ocijenila istinitost navoda u recenziji. Kako se oni mogu ocijeniti ako im se uopšte ne prilazi. Šta se očekuje od učenika kao odgovor na pitanje gdje se uznosi vizija domovina? Šta su očekivani odgovori na ostala u Prigovoru izdvojena pitanja? Zašto je superrecenzenticama bilo teško navesti te odgovore i tako argumentima osporiti Prigovor?

Radni list 4

Didaktičko-metodički aspekt rukopisa

c) U rukopisu su jasno istaknuti novi pojmovi, definicije, pravila i slično.

Ocjena: 4

Komentar: Svi novi pojmovi, definicije, pravila su jasno istaknuti – odštampani su na lijevoj ili desnoj margini i dati su u okviru. U rukopisu nedostaju sistematizirajući dijelovi kojima bi bili obuhvaćeni novi književno-teorijski pojmovi.

Prigovor:

Nisu svi pojmovi jasno istaknuti, naprimjer, na strani 53. Treba istaći *vrste strofa*, a ne pojam *strofa* kako stoji u rukopisu. Ponegdje rukopis na istoj strani nudi istu definiciju i u etapi *tumačenje teksta* i na margini. (Naprimjer: pojam *kontrast*, str 43, *aliteracija*, str. 41.)

Također se nude različite definicije istog pojma; tako je, na strani 84, novela *kratko prozno djelo sažete radnje čija fabula govori o isječku iz nečijeg života*. A na strani 106. novela *je kraća pripovjedna vrsta, sažete radnje, čija fabula govori o isječku iz nečijeg života*.

Superrecenzentice odbijaju navod Prigovora kao neosnovan, uz komentar:

"U prvoplasiranom rukopisu na str. 53. stoji: *Strofa koja broji tri stiha naziva se trostih ili tercina a strofa od četiri stiha četvorostih ili katren. Vrste strofa su istaknute.*"

Tercina i katren nisu sve vrste strofa, i sadržaj ne odgovara naslovu. Iza naslova strofa očekuje se definicija strofe.

O drugom dijelu prigovora superrecenzentice se ne izjašnjavaju. Po njima su različite definicije istog pojma ili udvajanje (a to je bio prigovor čitanci *Svezame, otvori se!*) nisu problematične.

e) U iznošenju sadržaja u rukopisu se koriste i jasna sredstva (vizuelno-grafički prikazi i drugi prilozi);

Ocjena: 4

Komentar: U rukopisu se ne koriste i jasna sredstva (vizuelno-grafički prikazi i drugi prilozi). To su uglavnom ilustracije bez imena autora. Oni nisu tehnički dobro odštampani (str. 48 – preko margine, ali i na drugim stranicama), a grafička rješenja likova književnika su neuspjela. Nepotrebni su ornamenti na svakoj strani, uz svaki naslov i podnaslov itd.

Prigovor:

Ako postoji ovoliko nedostataka, zašto je ocjena 4, a ne niža? S druge strane, recenzenti ne navode još nedostataka u vizuelno-grafičkim prikazima:

Str. 40 – Na margini bi neki crtež trebao predstavljati kamen bjelutak iako je dominantna boja crna, a oblik ne odgovara bjelutku.

Str. 37 – Kakve veze ima muškarac koji na žici ide ka zvijezdama sa Šimićevom pjesmom *Opomena*?

Str. 33 – Zašto je Kranjčevićeva pjesma *Moj dom* ilustrirana golubom u ruci?

Str. 29 – Kako ilustracija usamljenog vojnika s puškom na ramenu u olujnoj noći pomaže učenicima da razumiju pjesmu *Kolajna* Tina Ujevića?

Superrecenzentice odbijaju prigovor kao neosnovan, uz opasku:

"*Podnosilac prigovora iznosi svoj subjektivan, ničim objektivnim argumentovan stav o nedostacima u vizuelno-grafičkim priložima.*"

Superrecenzentice ne odgovaraju na pitanja, iako su postavljena jasno i na način da dovode u pitanje grafička rješenja.

f) Rukopis posjeduje jasnu metodičku koncepciju prezentacije programskog sadržaja koja mora proizlaziti iz strukture, metodologije i unutrašnje logike nauke iz koje se uzima sadržaj;
Ocjena: 5

Komentar: Rukopis u potpunosti slijedi jasnu metodičku koncepciju prezentacije programskih sadržaja – od motivacije preko iznošenja sadržaja do interpretacije – što

proizilazi iz strukture, metodologije i unutrašnje logike nauke iz koje se uzima sadržaj. Dokazuje se kao funkcionalno komunikativno sredstvo u nastavi, a ovakva čitanka je kompleksno i komplementarno nastavno sredstvo, primarni izvor znanja.

Prigovor:

Motivacija je često formalna i nejasna (npr. str. 39, *Bjelutak*), a interpretacije ne nude jasno tumačenje djela.

Uprkos svim zastarjelim teorijama da nema jednog tumačenja, zadaća je udžbenika književnosti da ga ponudi. (Vidi S. Petrović, *Interpretacija u kritici i nastavi*, u *Priroda kritike*, Beograd 2003.)

Kakav je to metodički postupak koji cijele strofe i sintagme ostavlja neprotumačene i kukavički šalje učenike da se sami domišljaju? (Upor. tumačenje *Hane* u ovom rukopisu.)

Recenzenti uporno ponavljaju zahtjev iz radnog lista, bez navođenja konkretnih primjera koje smatraju pozitivnim. Uopćenim pohvalama pribavljaju alibi za najvišu ocjenu, iako je jasno da se metodička koncepcija *ne slijedi u potpunosti*.

Dnevnik o Čarnojeviću nije uopće interpretiran. Pogrešno je prepričan, učenik ne zna ko je Čarnojević niti zašto se roman zove tako, kakve veze ima s dnevnikom, i sl.

Na str. 90. od učenika se traži da uporedi dramski i istorijski tekst, ali na primjerima koji se ne odnose na isti događaj. Kako učenik može ispuniti zadatak, osim da prepozna formalne razlike?

Superrecenzentice odbijaju navod Prigovora kao neosnovan, uz izjavu:

"Podnosilac prigovora iznosi svoj subjektivan, ničim objektivnim argumentovan stav o tumačenju djela."

U Prigovoru se navodi literatura na kojoj autori temelje svoj stav: tekstove Svetozara Petrovića.

Superrecenzentice to ignorišu i stav proglašavaju proizvoljnim. U Prigovoru se daju jasni primjeri koji osporavaju uopštene navode recenzenata, ali superrecenzentice to ignorišu i ponovo ne odgovaraju niti na jedno postavljeno pitanje!

g) Rukopis uz osnovni tekst treba da sadrži predgovor (u kojem je iznesena koncepcija rukopisa na učenicima razumljiv način), sadržaj te abecedni sadržaj pojmova i/ili imena (za svaki nedostajući element, ocjena se umanjuje za po jedan poen).

Ocjena: 5

Komentar: Rukopis uz osnovni tekst sadrži predgovor (u kojem je iznesena dobra koncepcija rukopisa na učenicima razumljiv način). Sadržaj i Indeks pojmova je vrlo pregledan.

Prigovor:

Rukopis ne sadrži ni indeks imena, ali recenzenti ne umanjuju ocjenu.

Rukopis sadrži predgovor, ali nije iznesena koncepcija rukopisa na učenicima zanimljiv način.

Superrecenzentice navod Prigovora odbijaju kao neosnovan, uz objašnjenje:

"Rukopis posjeduje indeks pojmova na str. 156 a indeks imena nije obavezan jer u radnom listu piše i/ili imena. Konstatujemo i da: Podnosilac prigovora iznosi svoj subjektivan, ničim objektivnim argumentovan stav da koncepcija udžbenika nije iznesena na učenicima zanimljiv način."

h) Rukopis upućuje na različite izvore znanja (biblioteka, internet, multimedijalni prilozi, itd)

Ocjena: 5

Komentar: Rukopis u dobroj mjeri upućuje učenike da dodatne informacije traže na internetu (str. 12), u biblioteci (str. 16), da potraže i pogledaju video i audiozapise (str. 90, 116, 153).

Prigovor:

Upute su nepraktične. U rukopisu su kopirani linkovi. Učenici ovog uzrasta sposobni su i sami pronaći sadržaj, uz druge načine *navigacije*. Recenzenti žele stvoriti utisak da je ovo kvalitet

rukopisa, pa internet izdvajaju, iako se i tu radi o videozapisu. Dakle, zašto najviša ocjena, ako se učenici ne upućuju na druge izvore znanja, osim dva navedena, i to na nepraktičan način?

Superrecenzentice odbijaju navod Prigovora kao neosnovan, uz izjavu:

"Podnosilac prigovora iznosi svoj subjektivan, ničim objektivnim argumentovan stav da su upute za učenike nepraktične."

Superrecenzentice se bave samo jednom od dvije primjedbe date u navodu Prigovora i tvrde da su linkovi od preko stotinu znakova praktični. (sic!) Drugu, ozbiljniju, da nema upućivanja na različite izvore znanja, ignorišu. Šta je s kinotekom, pozorištem, muzejom, starijim osobama u svom okruženju, itd?

i) Jesu li likovni prilozi u vezi sa temom, idejom i uopće sadržajem književnog teksta?

ocjena: 4

Komentar: Većina likovnih priloga odgovara temi, ideji ili sadržaju književnog teksta.

Na str. 13 i 14 (uz narodnu baladu Smrt braće Morića) crteži zarobljenih muškaraca, tj. crtež muškarca koji udara u saz, u potpunosti odudaraju od vremenskog okvira balade i načina oblačenja muškaraca tog vremena. S obzirom na njihov položaj i materijalni status treba ih takve i predstaviti, a ne kao puku sirotinju. Likovni prilog na str. 29 na kojem je predstavljen vojnik tematski odudara od Ujevićeve pjesme Kolajna V.

Prigovor:

Recenzenti ublažavaju izrazito loš aspekt rukopisa!

Ilustracije i likovni prilozi najčešće nisu u vezi s tekstom, zbudujući se, bez komentara, objašnjenja i potpuno neiskorišteni u metodičkom smislu.

Uz navedene, evo još primjera:

Str. 48: Zaleđeno more i zarobljena gondola u Veneciji kao ilustracija za pjesmu *Zašto tone Venecija* učenike može dovesti u zabludu, recimo, da je Venecija na sjeveru Europe.

Str. 53: Ilustracija glava dvojice muškaraca s otvorenim ustima gdje jedan *izbacuje* leptiriće, a drugi strelice naivno pojednostavljuje Nazorovu pjesmu *Značenje riječi* koja stoji uz karikaturu.

Superrecenzentice odbijaju navod Prigovora kao neosnovan, uz izjavu:

"Podnosilac prigovora iznosi svoj subjektivan, ničim objektivnim argumentovan stav o lošem aspektu rukopisa."

Taj je stav i ranije argumentovan, ovdje su dodana još dva primjera, ali se njima superrecenzentice ni sada ne bave. Tvrdnja iz Prigovora, da *Ilustracije i likovni prilozi najčešće nisu u vezi s tekstom, zbudujući se, bez komentara, objašnjenja i potpuno neiskorišteni u metodičkom smislu*

potkrijepljena je primjerima i superrecenzentice su bile obavezne pokazati analizom da ilustracije jesu u vezi s tekstom, da imaju komentare, da jesu iskorištene metodički.

Upravo bi tu njihova stručnost došla do izražaja. Ali one govore s pozicije moći a ne s pozicije struke.

Radni list 5

Jezički aspekt rukopisa

a) Da li se književno-teorijski pojmovi objašnjavaju na primjerima iz izabranih književnih djela?

Ocjena: 5

Komentar: Svi književno-teorijski pojmovi objašnjavaju se na primjerima iz izabranih književnih djela. U tekstu su zastupljene i terminološke višestrukosti: str. 78, 88, 119...

Prigovor:

Recenzenti su već ranije naveli kako su primjeri izostali (*Objašnjenja su kvalitetna, ali su primjeri izostali*); sad tvrde suprotno.

Netačno je da su svi pojmovi objašnjeni na primjerima: izostali su za rimu (str. 53), asonancu (str. 41), etičku i socijalnu karakterizaciju lika (str. 79)

Superrecenzentice konstatuju da navodi podnosioca nisu osnovani uz obrazloženje:

"*Na str. 41. prvoplasiranog rukopisa piše: 'Asonanca je glasovna figura koja nastaje ponavljanjem istih samoglasnika u stihu, rečenici ili sintagmi. Prepoznaj asonancu u sljedećim stihovima: Senke je njene sve u sebi zarobio'.*"

Navedeni primjer je primjer i za aliteraciju (7 samoglasnika *e* naspram tri suglasnika *s*) i stoga zbunjujući. Međutim, ako se ovakvo nategnuto obrazloženje superrecenzentica prihvati, zašto navodi nisu osnovani u vezi s rimom i karakterizacijom lika.

Superrecenzentice diskvalifikuju cijeli navod na osnovu jednog nedovoljno dobrog primjera.

Proglašavaju prigovor neosnovanim iako ne pobijaju njegove argumente, koji su jasni i konkretni.

b) Sadržaji su izloženi jasno i izbor opće i specijalne leksike i sintaksičkih konstrukcija je prilagođen uzrastu i optimalnom stepenu spoznajne razvijenosti učenika;

Ocjena: 5

Komentar: Svi sadržaji su izloženi veoma jasno, a izbor opće i specijalne leksike i sintaksičkih konstrukcija je u potpunosti prilagođen uzrastu i optimalnom stepenu spoznajne razvijenosti učenika.

Prigovor:

Tvrđnja recenzenata ne stoji.

Sljedeći sadržaji (uz već naveden primjere lošeg stila) nisu izloženi jasno, i nisu prilagođeni uzrastu i optimalnom stepenu spoznaje razvijenosti učenika:

i. *Djela Derviša Sušića fokusiraju kolektivnu bosansku sudbinu, povijesne udese Bosne i duhovnu fizionomiju bosanskog čovjeka. (str. 95)*

ii. *Možeš li zamisliti susret romana i lirike? (str. 121)*

iii. *Miroslav Krleža je zabilježio: 'Crnjanski pjeva mutno, ali sugestivno.' Koliko ti je prihvatljiv ovaj Krležin kritički stav?(123)*

iv. *Pojam lirski roman upućuje na približavanje romana strukturi lirike, odnosno na upotrebu nekih oblikovanih postupaka karakterističnih za liriku u proznom tekstu. (123)*

v. *Motiv tvrđave je stalno mjesto u romanu, a prepoznajemo ga u njegovom:*

- *prostornom određenju (stvarna tvrđava, zatvorski prostor...)*

- *metaforičkom određenju (emocionalnom, socijalnom...)*

- *tvrđava kao metafora čovjekove izdvojenosti i nepokolebljivosti te zaklona koji proizilazi iz čvrstih uvjerenja ('tvrđava uvjerenja')*

- *tvrđava kao metafora emocionalne sigurnosti kakvu može pružiti ljubav ('tvrđava ljubavi')*

- *tvrđava kao metafora beskompromisne i nemilosrdne vlasti nedostupne malom čovjeku;*

- *tvrđava kao metafora čovjekove unutarnje zatvorenosti i sputanosti (63)*

vi. *Jezička energija u poemi Hana... (28) Znaju li učenici devetog razreda šta je jezička energija?*

Superrecenzentice odbijaju navod Prigovora kao neosnovan, uz izjavu:

"*Podnosilac prigovora iznosi svoj subjektivan, ničim objektivnim argumentovan stav da sadržaji nisu izloženi jasno i nisu prilagođen uzrastu i optimalnom stepenu spoznajne razvijenosti učenika.*"

Superrecenzentice ne osporavaju niti jedan od primjera kojima se ukazuje na problematična mjesta u pobjedničkom rukopisu, po ovom kriteriju Radnog lista. Nema odgovora na pitanje kako su i gdje učenici devetog razreda naučili šta je *jezička energija* ili kako se to u poeziji pjeva *mutno i sugestivno*.

c) Tekstovi u rukopisu omogućavaju sistematsko obogaćivanje rječnika učenika uvođenjem novih riječi, ne narušavajući pri tome razumljivost.

Ocjena: 5

Komentar: Tekstovi u rukopisu omogućavaju sistematsko bogaćenje rječnika učenika uvođenjem novih riječi, ne narušavajući pri tome njihovu razumljivost.

Prigovor:

Kako se obogaćuje rječnik ako riječi nisu objašnjene tačno, jasno i na učenicima razumljiv način?

Primjeri loših, nepotpunih i pogrešnih objašnjenja:

Ponor – bezdan, pakao (63)

Bezdan – ponor bez dna, široko prostranstvo, beskrajnost, neizmjernost (39 i 49)

Sveprožimajuća – koja se prožima, provlači kroz nešto u cjelini (38)

Kolonijalni (u stihu „kolonijalna Hana“ iz Davičove poeme Hana) – (lat colonialis) - koji se tiče kolonija ili potječe iz kolonije

Gajtan (umjesto svilen gajtan) – pamučna ili svilena upredena ili pletena vrpca za ukrašavanje odjeće

Domobrani – pripadnici hrvatske vojske u određenom historijskom periodu

Desetnik – podčasnik u domobranstvu

Korumpiran – pokvaren, izopačen, podmićen, potplaćen, potkupljen...

obzorje - obzor, vidik, krug koji ograničava vidik

Ovnujski rog - šafar, jedan je od najstarijih duhačkih instrumenata na svijetu; pravi se od ovnujskog ili kozjeg roga, a koristi se prilikom nekih praznika i oglašavanja vanrednih događaja. (Da nije tužno bilo bi smiješno: ovnujski rog pravi se od kozjeg! I treba šofar, ne šafar!)

Također, neke nepoznate riječi rukopis uopće ne registrira:

Jobrve, premamila, ikaki, ibrik, pišći, otlén, svilen gajtan, pripeti, doli, Alkantar, Mavri, Bogoslovac, pokrovce, đerdan, perla, lakomisleno, beonjača, mutav, Kanal Grande...

Superrecenzentice odbijaju navod Prigovora kao neosnovan, uz izjavu:

"Podnosilac prigovora iznosi svoj subjektivan, ničim objektivnim argumentovan stav o primjerima loših i nepotpunih rješenja."

Naprotiv, objašnjenja su u Prigovoru data. Superrecenzentice ne pokazuju kako se ovnujski rog pravi od kozjeg. Niti kakve veze ima obzorje s krugom koji ograničava vidik. Niti odakle djeca znaju šta je podčasnik. Niti u kojem određenom periodu su pripadnici hrvatske vojske nosili naziv domobrani... Itd. Također, ignorišu primjedbu da veliki broj nepoznatih riječi uopšte nije objašnjen.

d) U rukopisu se izbjegavaju nepotrebne tuđice, a za korištene strane i manje poznate riječi postoji prevod istih.

Ocjena: 5

Komentar: Autor/ica rukopisa se potrudio/la da izbjegne nepotrebne tuđice, a za korištene strane riječi ili manje poznate riječi dao/la je prevod ili objašnjenje jasno istaknuto na lijevoj ili desnoj margini.

Prigovor:

Za sljedeće korištene riječi nema objašnjenja:

- imaginacija (27), estetika (31), sugerira (80), farsa (100), aspekt (115)...

Superrecenzentice na ovaj navod Prigovora odgovaraju prethodnim odbijanjem.

f) U kojoj mjeri jezički izraz zadovoljava potrebe imanentnog poučavanja učenika standardnom jeziku?

Ocjena: 5

Komentar: U kreativnom radu i tumačenju teksta dosljedno se provodi upotreba standarda i ovo zadovoljava potrebe imanentnog poučavanja učenika standardnom (književnom) jeziku.

Prigovor:

Tvrđnja nije tačna; evo nekoliko primjera iz *kreativnog rada* gdje je vidljivo da jezik rukopisa ne vodi brigu o sintaksičkim konstrukcijama *i imanentno ne poučava* učenike standardnom jeziku:

i. *To (Tvrđava) je svevremeno djelo čija se radnja može desiti u ma kojem društvu i bilo kada.*

Pronađi roman i pročitaj ga a svoje utiske zabilježi u Dnevnik čitanja. (64)

ii. *Nedžad Ibrišimović je napisao i historijsku pripovijest Zmaj od Bosne koja tematizira historijska zbivanja u vezi s povijesnom ličnošću Husein-kapetana Gradaševića na temelju povijesnih dokumenata koje autor navodi na kraju pripovijesti.* (69)

iii. *Kakva je Ujevićeva vizija pjesništva? Kako je pjesniku govoriti o vlastitim pjesmama, o poeziji općenito ili o iskustvu stvaranja...* (30)

Superrecenzentice odbijaju navod Prigovora kao neosnovan, uz izjavu:

"Podnosilac prigovora iznosi svoj subjektivan, ničim objektivnim argumentovan stav da jezik rukopisa ne vodi brigu o sintaksičkim konstrukcijama i imanentno ne poučava učenike standardnom jeziku."

Međutim, kako naprimjer ova konstrukcija imanentno poučava učenike standardnom jeziku:

"Nedžad Ibrišimović je napisao i historijsku pripovijest Zmaj od Bosne koja tematizira historijska zbivanja u vezi s povijesnom ličnošću Husein-kapetana Gradaševića na temelju povijesnih dokumenata koje autor navodi na kraju pripovijesti."?

Šta je smisao pitanja *Kako je pjesniku govoriti...* Valjda Kako pjesnik govori o, ili Kako pjesnik može govoriti o...

Na jasno postavljena pitanja u Prigovoru superrecenzentice izbjegavaju odgovoriti.

g) Da li se novi pojmovi objašnjavaju na razumljiv način uz navođenje adekvatnih primjera?

Ocjena: 5

Komentar: Novi pojmovi objašnjavaju se na veoma razumljiv način, a adekvatni primjeri navode su u dijelu interpretacije: na primjer, str. 28, 30, 34...

Prigovor:

Nedostaju objašnjenja pojmova: paukova mreža, jezička energija, humanistički racionalan, domovinska ljubav...

Superrecenzentice ne razmatraju ovaj navod jer u Prigovoru nisu navedeni brojevi stranica na kojima se navode primjeri. (Sic!)

Ali za jezičku energiju je stranica navedena ranije. Formalizam koji se graniči s cinizmom ovdje je izraz moći koja sebi dopušta nepažnju.

Radni list 6

Vizuelno-grafički aspekt rukopisa

a) Da li su likovni prilozi u funkciji razumijevanja književnog teksta i ostvarivanja obrazovnih ciljeva?

Ocjena: 4

Komentar: Skoro svi likovni prilozi, osim onih već spomenutih na str. 13, 14 i 29, u funkciji su razumijevanja književnog teksta i ostvarivanja obrazovnih ciljeva.

Spomenuti likovni prilozi sa str. 13 i 14 stvaraju pogrešnu predodžbu o braći Morić kao sirotanima, sirotinji, obespravljenim pripadnicima raje što je u suprotnosti sa njihovim položajem u tadašnjem društvu: obojica su bili age, serdengečlije kao i otac im, živjeli u

velikoj kući sa muškim i ženskim odjeljenjem, prava aginska kuća (izvor: Morići – prilog povijesti Sarajeva, Kreševljaković, H. 1938).

Likovni prilog sa str. 29 nije u funkciji razumijevanja pjesme uz koju je odštampan – Kolajna V, Tina Ujevića.

Prigovor:

Recenzenti tvrde neistinu. Najveći broj likovnih priloga nije u funkciji razumijevanja književnog teksta. Zašto recenzenti poklanjaju veću pažnju ilustraciji u vezi s Morićima, a ne u vezi s poemom *Hana* ili pjesmom *Belutak*? Slika koju traže da se *popravi* odgovara situaciji iz balade; prikazuje kažnjenike.

Superrecenzentice odbijaju navod Prigovora kao neosnovan, uz izjavu:

"Podnosilac prigovora iznosi svoj subjektivan, ničim objektivnim argumentovan stav da najveći broj likovnih priloga u prvoplasiranom rukopisu nije u funkciji razumijevanja književnog teksta."

Superrecenzentice nisu odgovorile niti na jedno od ranije postavljenih pitanja u vezi s funkcijom ilustracija. Takvom praksom, ukoliko je nadležna ministarstva ne ospore, ukida se mogućnost bilo kakvog prigovora, jer se svaki može bez obrazloženja proglasiti subjektivnim i neargumentovanim. Šta je primjer iz rukopisa ako ne objektivna činjenica i šta je pitanje koje ukazuje na problem u vezi s tom činjenicom ako ne argument u raspravi?

b) Ilustracije i grafičko-tehnička oprema u rukopisu visoke su kvalitete, sadržajno usklađeni s tekstom i pridonose razumijevanju teksta.

Ocjena: 4

Komentar: Osim već spomenutih likovnih priloga, ostale ilustracije i grafičko-tehnička oprema u rukopisu su visoke kvalitete, sadržajno usklađena sa tekstom i pridonosi njegovom razumijevanju.

Prigovor:

Tvrđnja recenzenata je neistinita. Najveći broj likovnih priloga je puka ilustracija i ne doprinosi razumijevanju teksta. Naprimjer:

- na str. 40: Na margini bi neki crtež trebao predstavljati kamen bjelutak iako je crna dominantna boja...

- na str. 37: Kakve veze ima muškarac koji na žici ide ka zvijezdama sa Šimićevom pjesmom *Opomena*?

- na str. 33: U kakvoj su vezi ilustracija *golub u ruci* uz Kranjčevićevu pjesmu *Moj dom*?

- na str. 29: Kako ilustracija usamljenog vojnika s puškom na ramenu u olujnoj noći pomaže učenicima da razumiju pjesmu *Kolajna* Tina Ujevića?

Također, grafička rješenja stranica su loša; ilustracije *ulaze* u tekst, odnosi boje i bjelina su neuravnoteženi, motivi se ponavljaju, isječak iz jedne ilustracije koristi se na sljedećoj stranici kao puko popunjavanje prostora. (str. 50.)

Superrecenzentice odbijaju navod Prigovora kao neosnovan, uz izjavu:

"Podnosilac prigovora iznosi svoj subjektivan, ničim objektivnim argumentovan stav da je najveći broj ilustracija u prvoplasiranom rukopisu puka ilustracija i ne doprinosi razumijevanju teksta."

kako se drugačije može argumentovati grafički loša rješenja stranica, ako se navedu nedostaci: *ilustracije ulaze u tekst, odnosi boje i bjelina su neuravnoteženi, motivi se ponavljaju, isječak iz jedne ilustracije koristi se na sljedećoj stranici kao puko popunjavanje prostora.*

Superrecenzentice ponovo umjesto da pobiju argumente zasnovane na konkretnim primjerima pobijaju mogućnost objektivnosti prigovora. Kad nema navedene stranice onda je to razlog da se prigovor odbije, a kad se stranica navede onda se o tom primjeru moć ne izjašnjava.

c) Ilustracije u rukopisu imaju jasnu funkciju i razvojno su primjereni.

Ocjena: 5

Komentar: Skoro sve ilustracije u rukopisu, osim onih sa strane 13, 14, 29, imaju jasnu funkciju i razvojno su primjerene.

Prigovor:

Ilustracije nisu razvojno primjerene uzrastu devetog razreda; prejednostavne su, jednoobrazne, i više bi odgovarale udžbeniku za niži uzrast. Ako nisu sve, nego *skoro sve*, zašto ocjena nije snižena?

Superrecenzentice odbijaju navod Prigovora kao neosnovan, uz izjavu:

"Podnosilac prigovora iznosi svoj subjektivan, ničim objektivnim argumentovan stav da ilustracije nisu razvojno primjerene uzrastu devetog razreda; prejednostavne su, jednoobrazne, i više bi odgovarale udžbeniku za niži uzrast."

Superrecenzentice bukvalno kopiraju navod iz Prigovora i proglašavaju ga *subjektivnim i ničim objektivnim argumentovanim...*

Ne odgovaraju na jasno postavljeno pitanje na kraju prigovora.

d) Ilustracije se opisuju po potrebi nazivom (potpisom) i popratnim tekstom.

Ocjena: 4

Komentar: Ilustracije nisu opisane iako kod nekih postoji potreba za tim niti su popraćene tekstom, npr. na str. 23, 24, 29, 33, 42, 85, 108.

Prigovor:

Zašto ocjena nije niža, ako recenzenti navode 7 primjera gdje nema potpisa ispod ilustracije i nije vidljiva funkcionalnost ilustracije uz književni tekst koji se obrađuje?

Superrecenzentice odbijaju navod Prigovora kao neosnovan, uz izjavu:

"Podnosilac prigovora iznosi svoj subjektivan, ničim objektivnim argumentovan stav da nije vidljiva funkcionalnost ilustracije uz književni tekst koji se obrađuje."

Superrecenzentice mehanički primjenjuju svoj metod *odbijanja bez rasprave*, i ne razumiju suštinu prigovora. Naime, ako postoji čak sedam propusta, zašto je ocjena i dalje 5. Na to pitanje nema odgovora, jer ne postoji namjera da se rad recenzenata dovede u pitanje, uprkos ogromnom broju jasnih primjera i uprkos stručnoj i objektivnoj argumentaciji.

e) Da li vizuelno-grafički izgled rukopisa podstiče na razvijanje pozitivnog odnosa prema nauci, tehnici, estetici i obrazovanju kod učenika?

Ocjena: 4

Komentar: Vizuelno-grafički izgled rukopisa u velikoj mjeri podstiče razvijanje pozitivnog odnosa prema nauci, tehnici, estetici i obrazovanju kod učenika. Nedovoljno dobra rješenja treba preispitati i izmijeniti: str. 13, 17, 23, 24, 29, 33, 42, 48, 85, 108.

Od ukupno 59 ilustracija u udžbeniku, recenzenti kao nedovoljno dobra rješenja navode 10 i daju ocjenu 4. No, niti na jednoj ilustraciji nije vidljivo *podsticanje razvijanja pozitivnog odnosa prema nauci i tehnici* (ako se izuzmu nekoliko fotografija i ilustracija iz oblasti medijske kulture).

Superrecenzentice odbijaju navod Prigovora kao neosnovan, uz izjavu:

"Podnosilac prigovora iznosi svoj subjektivan, ničim objektivnim argumentovan stav da 'niti na jednoj ilustraciji nije vidljivo podsticanje razvijanja pozitivnog odnosa prema nauci i tehnici (ako se izuzmu nekoliko fotografija i ilustracija iz oblasti medijske kulture)'".

Superrecenzentice ne pobijaju navod onako kako bi stručna, objektivna i poštena rasprava to očekivala: navođenjem primjera iz kojih je vidljivo da ilustracije doprinose razvoju pozitivnog

odnosa prema nauci i tehnici. Mane udžbenika koje su pozvane da ustanove i potvrde one prikrivaju optužujući oštećenu stranu za pristranost. Tako na kraju nisu pristrani oni koji su jedino imali mogućnost da to budu, oni koji su ocjenjivali i donosili odluke, nego oni koji traže da se cijeli proces obavi transparentno, pod jednakim uslovima za sve, uz jednake kriterije.

Radni list 7

Etički aspekt rukopisa

b) Rukopis njeguje bosanskohercegovački identitet.

Ocjena: 5

Komentar: **Rukopis u velikoj mjeri njeguje bosanskohercegovački identitet. Rukopis nudi imena karakteristična za naše područje, arhaizme, leksiku, pojedine tekstualne priloge, upute i zadatke u rubrici "Kreativni rad" koji su bitni za učenikovu ličnost i identitet: str. 51, 64, 69...**

Prigovor:

Na str. 51. učenik se upućuje da pročita zbirku pjesama *Sarajevski tabut*. Na str. 64. traži se od učenika da pročita *Tvrđavu*. Na str. 69. učenik se upućuje na odlomak iz pripovijesti N.

Ibrišimovića o Husein-begu Gradašćeviću.

Nije jasno kako su ova tri djela značajna za učenikov *bosanskohercegovački* identitet. Da li se pod bosanskohercegovačkim zapravo misli na bošnjački? Nagrađuje li se na ovaj skriveni način upravo ta u rukopisu istaknuta, a u ovom prigovoru prepoznata, pristranost bošnjaštvu? Recenzenti daju maksimalnu ocjenu, ali ne navode pozitivne primjere.

Jedanaest ilustracija u rukopisu ima vezu s islamskom tradicijom gdje je jasno vidljiva nošnja s dimijama, fesovima, turbanima, što je u uskoj vezi s bošnjačkom kulturom i tradicijom. Ilustracije koje bi predstavljale hrvatsku i srpsku tradiciju izostale su, čime rukopis likovnim priložima ne održava ravnotežu u označavanju bosanskohercegovačkog identiteta.

Superrecenzentice konstatuju:

"*Naime, autori rukopisa BHS-11 upućuju učenike i na čitanje djela npr. Tin Ujevića - str. 11, B. Nušića - str. 115, AG Matoša - str. 131... I. Andrića, str. 142.*" (Jedan dio teksta nedostaje?)

Superrecenzentice navode neistinu: na str. 11 učenici se ne upućuju na čitanje Ujevića. Međutim, suština prigovora je bila pitanje zašto recenzenti izdvajaju tri bošnjačka pisca kao reprezentе bosanskohercegovačkog identiteta. Na to pitanje nije odgovoreno. Nije se odgovorilo ni na pitanje kako je moguće dati maksimalnu ocjenu a bez navođenja pozitivnih primjera.

Jasne primjedbe na neproporcionalnost u ilustracijama koje bi predstavljale raznovrsnost identiteta one ignorišu.

c) Rukopis odražava bogatstvo različitosti bosanskohercegovačkog društva, omogućava sticanje znanja o ravnopravnosti pojedinaca i društvenih grupa te unapređuje pravo na različitost.

Ocjena: 4

Komentar: **Autor rukopisa je pokušao dodavanjem romske narodne pjesme izraziti bogatstvo različitosti bosanskohercegovačkog društva, ali je zanemario druge zajednice u našoj zemlji.**

Prigovor:

Nije li bosanskohercegovački identitet upravo u različitosti? Kako rukopis njeguje takav identitet, a da zanemaruje druge zajednice?

Superrecenzentice odbijaju navod Prigovor kao neosnovan, uz obrazloženje:

"U BiH ima 17 nacionalnih manjina pa bi zaista bilo teško obuhvatiti sve i predstaviti njihovu kulturu i tradiciju."

Tačno, ali između 1 i 17 ima prostora, a on nije iskorišten. Zašto visoka ocjena 4 ako različitost nije predstavljena? Na to pitanje nema odgovora.

d) Rukopis podržava ravnopravnost spolova na prikladan način služeći se imenicama oba roda, posebno u spominjanju zvanja i zanimanja i da li je u rukopisu zastupljen proporcionalan broj tekstova autorica i tekstova čije su junakinje ženskog spola;

Ocjena: 4

Komentar: Ravnopravnost spolova ispoštovana je upotrebom imenica oba roda, posebno u spominjanju zvanja i zanimanja. U rukopisu nije zastupljena ni jedna jedina autorica, što nije previd autora nego sastavljača Okvirnog nastavnog plana i programa, ali to se moglo ispraviti na način da se dodaju u rukopis i tekstovi autorica.

Prigovor:

Ako je rukopis mogao sadržavati autorice, a nije, kako se ocjena može sniziti samo za jedan stepen? Nije tačna ni tvrdnja da je ravnopravnost spolova ispoštovana upotrebom imenica oba roda:

Uz autore ne stoji autorice na strani 8.

Rukopis govori samo o narodnim pjevačima, ne i pjevačicama (8)

Uz umjetnik ne stoji umjetnica (29)

Uz pjesnika nema i pjesnikinja (38)

Superrecenzentice odbijaju navod Prigovor kao neosnovan, uz obrazloženje:

"Ocjena i komentar su usklađeni."

Kako se procjenjuje usklađenost ocjene i komentara?

Ukazuje se na pogrešnu tvrdnju u ocjeni, zbog koje bi, ako se greška ispravi, ocjena trebala biti još manja. Ali superrecenzentice se time ne bave.

e) Rukopis objektivno i vjerodostojno prikazuje kulture, religije i civilizacije, te etničke i religijske grupe.

Ocjena: 5

Komentar: Rukopis veoma objektivno i vjerodostojno prikazuje kulture, religije i civilizacije, te etničke i religijske grupe. U rukopisu su zastupljeni književno-umjetnički tekstovi svih naroda BiH, kao i onih van BiH, svjetski priznatih pisaca.

Prigovor:

U vezi s romskom pjesmom rukopis iskazuje predrasudu: *U pjesmi je u potpunosti prepoznatljiv način života romskog naroda.* (21) Ne spavaju svi Romi pod šljivom, ne hrane se svi kozjim mlijekom, ne peru se na kiši! Recenzenti ovo previđaju.

Superrecenzentice odbijaju navod Prigovora kao neosnovan, uz izjavu:

"Podnosilac prigovora iznosi svoj subjektivan, ničim objektivnim argumentovan stav da u vezi s romskom pjesmom rukopis iskazuje predrasude."

Uistinu, ukazuje se na jednu konkretnu predrasudu. Ali superrecenzentice u svom mehaničkom poništavanju svakog prigovora to previđaju. Dakle, romski način života, kako ga vide nadležna ministarstva obrazovanja čijim je pečatom ova superrecenzija ovjerena jeste spavanje pod šljivom, ishrana kozjim mlijekom i pranje na kiši. (Sic!)

ODGOVOR NA PRIGOVORE AUTORA RUKOPISA “SVEZAME, OTVORI SE 9” NA PRVONAGRAĐENI RUKOPIS I IZVOD IZ RECENZIJJE UDŽBENIKA “ČITANKA” ZA 9. RAZRED DEVETOGODIŠNJE OSNOVNE ŠKOLE

NIK SEZAM, kao podnosilac prigovora na prvoplasirani udžbenik pod šifrom „Puhovac 2“, detaljno je analizirao i, potom, iznio niz relevantnih primjedbi na konkretan didaktički i metodički materijal zastupljen u prvonagrađenom udžbeniku. Osim metodoloških zamjerki (šta, kako i kojim sredstvima se tumači i analizira; upotreba Wikipedie kao 'pouzdanoga' referentnoga izvora; materijalne greške u vezi s figurom gradacije i, po ONPiP, neobavezni žanr biografskoga romana, npr. itd...) koje su detaljno deskribirane u *Prigovoru* i, uz to, i sasvim tačne, udžbeniku se spočitava i konceptualna neutemeljenost kako unutar zahtjeva ONPiP-a, tako i multikulturalnoga okružja u kojem se učenici nalaze. Na nekim mjestima prigovori se tiču i ideološke (unutarnje, na razini interpretacijskoga modela i instrumentarija) i ideologijske (izvanjske) namjere autora prvonagrađenoga udžbenika da nastavni materijal i ciljeve prilagodi samo jednom kulturnom i nacionalnom okružju. Na primjer, citiramo:

Prigovori na odabranu čitanku

«Zar ne postoje romanse s drugim motivima i izvan bošnjačke usmene tradicije?» (Prigovor, str 18.)
«Tvrdnja da je *većina stećaka ispisana bosančicom* nije zasnovana na naučnim teorijama.» (Prigovor, str. 18)

«Navodi se činjenica da je Nedžad Ibrišimović bio kandidat Društva pisaca za Nobelovu nagradu za književnost, a to propušta da kaže za Miroslava Krležu koji je bio kandidovan dva puta. I inače, biografije bošnjačkih pisaca imaju drugačiji tretman, iscrpnije su i navode detalje kojima se ističe kvalitet. (Zašto se to ne radi sa svim piscima?)» (Prigovor, str 20)

«Djela Derviša Sušića fokusiraju kolektivnu bosansku sudbinu, povijesne udese Bosne i duhovnu fizionomiju bosanskog čovjeka. (str.95)» – za autora *Prigovora* ovo je primjer lošega stila uz «sadržaje koji nisu izloženi jasno, i nisu prilagođeni stepenu spoznaje razvijenosti učenika» (Prigovor, str 25)

«Nije jasno kako su ova tri djela (*Sarajevski tabut*, *Tvrđava* i odlomak iz pripovijesti o *Husein-begu Gradaševiću* – prim. N. Ibrahimović) značajna za učenikov *bosanskohercegovački* identitet. Da li se pod bosanskohercegovačkim zapravo misli na bošnjački?» (Prigovor, str 28)

«U vezi s romskom pjesmom rukopis iskazuje predrasude: *U pjesmi je u potpunosti prepoznatljiv način života romskog naroda.* (str 21). Ne spavaju svi Romi pod šljivom, ne hrane se svi kozjim mlijekom, ne peru se na kiši! Recenzenti ovo previđaju.» (Prigovor, str 29)

Na kraju, moramo reći da su sve spomenute primjedbe izdavača («Sezam») na (prvonagrađeni) udžbenik pod šifrom «Puhovac 2» UTEMELJENE.

Od čega pati većina čitanki

Čitajući, analizirajući i uspoređujući sva četiri dostavljena udžbenika («Svezame, otvori se 9», šifra BHS-1, udžbenik pod šifrom BHS-10, udžbenik pod šifrom «Puhovac 2», te udžbenik pod šifrom BHS-7), došao sam do sljedećih zaključaka:

Razina književnoteorijskih i književnohistorijskih znanja na kojima se većina udžbenika temelji je vrlo niska; definicije književnoteorijskih pojmova su zastarjele a metodološki instrumentarij (pitanja u vezi s nastavnim jedinkama) koji prati tekstove (nužan za njihovu preciznu kulturološko-kontekstualnu analizu) je neprecizan, proizvoljan i sasvim arbitraran. Zbog toga će većina đaka steći dojam da se o književnosti, i umjetnosti uopće, može govoriti proizvoljno i *po prilici*, to jeste, ovisno o trenutnom raspoloženju.

Ideološki (metodološki, aspektualni, idejni) i ideologijski (konceptualni, ciljani, vaspitno-obrazovni) temelji većine ponuđenih udžbenika su, blago rečeno, sasvim suspekti – oni niti otvaraju mogućnosti širenja učeničke slobode (misli, kreativnosti, polemichnosti itd) niti vaspitaju, obrazuju (uče) i pripremaju učenike za život u raznolikostima demokratske zajednice.

Grafičko-dizajnerski izgled većine udžbenika je monoton, prejednostavan i bukvalan. Ne potiče učeničku maštu, ne razvija njihovu kreativnost i intelektualno ih ne provocira. Udžbenici su i iz toga razloga odveć dosadni i sasvim neinventivni.

Udžbenik pod šifrom **BHS-1** («Svezame, otvori se 9») je u svemu ovome izuzetak. Zašto?

Utemeljen je na recentnim književno-naučnim znanjima.

Na razini svoje obrazovne (konceptualne) namjere kod učenika podržava i razvija opći i osobni kritički stav (prema društvu, prema «vrijednostima», prema «veličinama» itd...)

Bogat je informacijama iz svijeta umjetnosti i «polja kulture» - višak kulturoloških informacija po sebi nije nedostatak udžbenika, naprotiv.

Od nastavnika maternjega jezika iziskuje promjenu modela nastave književnosti u tom smislu da se nastavnik mora postaviti kao su-čitalac, suradnik i sugovornik u nastavi, a ne, kao što je uobičajeno, kao alijenirani centar birokratske (sistemske, državne) moći.

Udžbenik je iznimno duhovit i kreativan i kod učenika podržava želju za igrom i doživljajem književnosti izvan nacionalno-prosvjetiteljskih kanona.

U grafičkom pogledu je živi kaleidoskop jer provocira učeničku maštu, stavlja njihov intelekt pred kreativne klopke i sasvim vispreno – ne doslovno, i ne bukvalno – komunicira sa uključenim literarnim predlošcima.

Osim što su uključeni svi po ONPiP obavezni tekstovi, autor/autorica/autori su udžbenik obogatili i relevantnim tekstovima iz savremene bosanskohercegovačke i južnoslavenske književnosti (Aida Šečić, Predrag Lucić, Adisa Bašić, Olja Savičević-Ivančević itd)

Iznimno je kreativno rješenje sa «grafičkom interpretacijom/analizom» poetskih tekstova («**Olovka za čitanje**») – interpretacija književnoga teksta se tako osvježava i dezautomatizira. (Autoritarnost književnih interpretacija je temelj tradicionalne, zastarjele nastave književnosti u kojoj se književnom tekstu prilazilo kao svetom tekstu nacionalne kulture.)

Podjela i naslovi poglavlja (**Kvantov moralni zakon, Biblioteka za radoznale prste, Play-Books, Mp3oezija** itd) je sasvim originalno i inspirativno za djecu toga uzrasta.

Zbog svega spomenutoga, PREDLAŽEM da se udžbenik pod šifrom BHS-1 (“SVEZAME, OTVORI SE 9”), PREDLOŽI od strane Koordinacije kao zvaničan udžbenik za upotrebu u nastavi jezika i književnosti u devetom razredu osnovne škole.

U slučaju da se drugi (super)recenzenti s ovim prijedlogom ne slože, tražim od

Ministarstva održavanje javne rasprave u vezi s tim. Rasprava bi se pavela oko pitanja kakvu nastavu književnosti imamo i kakvu bismo željeli imati u našim osnovnim školama? Povod bi bili, naravno, udžbenici koji su bili u razmatranju.

Nedžad Ibrahimović